

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Evropská unie a problematika terorismu
The European Union and the Issue of Terrorism

Student:	Bc. Monika Konopková
Vedoucí diplomové práce:	Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.

Ostrava 2010

Místopřísežné prohlášení o samostatném vypracování diplomové práce

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně. Všechny použité zdroje uvádím v příloze.

Děkuji svému vedoucímu práce Ing. Radomíru Kaňovi, Ph.D. za odbornou pomoc při tvorbě diplomové práce.

Ostrava 30. dubna 2010

.....
podpis

Obsah

1 Úvod.....	7
2 Charakteristika a typologie terorismu.....	9
2.1 Definice terorismu.....	9
2.2 Vývoj terorismu.....	11
2.3 Rozdělení terorismu.....	12
2.3.1 Nejběžnější druhy terorismu.....	12
2.3.2 Metody terorismu.....	15
2.4 Aktuální vývojové trendy terorismu.....	17
2.4.1 Superterorismus.....	17
2.4.2 Nekonvenční terorismus.....	19
2.5 Pětibodová strategie dle Kofiho Annana.....	21
2.6 Faktory rozmachu terorismu.....	23
2.6.1 Cíle terorismu.....	23
2.6.2 Ekonomické důsledky a příčiny terorismu.....	24
2.7 Státy, které údajně podporují terorismus (členění dle USA).....	25
2.7.1 Nejvýznamnější teroristické skupiny.....	26
2.8 Základní protiteroristické koncepce.....	27
2.8.1 Aktivní obrana vůči terorismu.....	28
2.9 Financování mezinárodního terorismu.....	29
2.9.1 Boj EU proti financování terorismu.....	31
2.9.2 Legální a nelegální zdroje financování.....	32
3 Evropská unie a boj proti terorismu.....	34
3.1 Historické etapy mezinárodního terorismu.....	34
3.1.1 Studená válka (1946 – 1989).....	35
3.2 Počátky terorismu v Latinské Americe.....	39
3.2.1 Che Guevara.....	39
3.3 Počátky moderního terorismu v Evropě.....	41
3.3.1 Rudé brigády v Itálii.....	41
3.3.2 Frakce Rudé armády v Německu.....	42
3.3.3 Ilich Ramirez Sanchez.....	44

3.4 Počátky zahraničně-politické spolupráce zemí Společenství.....	45
3.4.1 Platforma TREVI.....	45
3.4.2 Tři pilíře Evropské unie.....	47
3.4.3 Evropský policejní úřad – Europol.....	50
3.4.4 Jednotka Evropské unie pro justiční spolupráci – Eurojust.....	52
3.4.5 Evropská zpravodajská služba.....	53
3.4.6 Evropský zatýkací rozkaz.....	55
4 Evropská unie a současný mezinárodní terorismus.....	59
4.1 Organizace spojených národů a terorismus.....	59
4.2 Dřívější snahy evropských států o řešení problematiky terorismu.....	60
4.2.1 Evropská úmluva o potlačování terorismu.....	61
4.2.2 Evropská úmluva o prevenci terorismu.....	62
4.2.3 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.....	62
4.3 Politické nástroje Unie po 11. září.....	63
4.3.1 Program solidarity Evropské unie (2002).....	64
4.3.2 Evropská bezpečnostní strategie (2003).....	66
4.3.3 Haagský program (2004).....	67
4.3.4 Akční plán EU na boj proti terorismu (2004).....	68
4.3.5 Strategie EU pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů (2004).....	70
4.3.6 Strategie EU pro boj proti terorismu (2005).....	70
4.3.7 Akční plán EU boje proti terorismu (2006).....	74
4.4 Teroristické útoky na Madrid a Londýn.....	75
4.4.1 Teroristické útoky v Madridu.....	75
4.4.2 Teroristické útoky v Londýně.....	78
4.5 Evropský terorismus.....	79
5 Závěr.....	81
Seznam použité literatury.....	83
Seznam použitých zkratk.....	88
Seznam tabulek, grafů a map.....	90
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce.....	91
Seznam příloh.....	92

1 Úvod

Vytvoření Evropské unie změnilo vztahy mezi evropskými státy i životy jejích občanů. Evropské země jsou odhodlány řešit spory smírně a spolupracovat prostřednictvím společných institucí. Postupné šíření zásad právního státu a demokracie změnily Evropu v bezpečné, stabilní, dynamické a demokratické prostředí. Postupné rozšiřování Unie tak mění vizi mírového soužití států na sjednoceném kontinentu ve skutečnost.

Evropa však neustále čelí bezpečnostním hrozbám a problémům. Během posledního desetiletí se ozbrojené konflikty nevyhnuly žádné z hlavních zeměpisných oblastí světa. Evropská unie jakožto spolek 27 států s více než 490 miliony obyvatel, který vytváří čtvrtinu světového HNP a má k dispozici širokou škálu nástrojů, je zákonitě globálním aktérem. Stále větší sbližování zájmů evropských států a posilování vzájemné solidarity v rámci EU nás činí důvěryhodnějšími a akceschopnějšími. Evropa by měla být připravena nést svůj díl odpovědnosti za celosvětovou bezpečnost a budování lepšího světa.

Předmětem mé diplomové práce bude pohled na problematiku terorismu v rámci Evropské unie. Vzhledem k tomu, že toto téma je velmi obsáhlé a v současné době i velmi diskutované, cílem mé práce bude nejen teoretický výklad této problematiky, ale také se budu snažit poukázat na vliv terorismu v kontextu bezpečnostní politiky Evropské unie a charakterizovat hlavní dokumenty, které s terorismem bezprostředně souvisejí.

Diplomová práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. V první kapitole budou definovány základní pojmy související s problematikou terorismu, dále budou uvedeny metody terorismu a jeho aktuální vývojové trendy. V této kapitole budu charakterizovat cíle terorismu, základní protiteroristické koncepce, oblast financování terorismu a rovněž se zaměřím na státy, které údajně terorismus podporují.

Obsahem druhé kapitoly je boj Evropské unie s terorismem. Kapitola se zaměří zejména na počátky moderního terorismu v Evropě a počátky zahraničně-politické spolupráce zemí Společenství (TREVI, pílřřová struktura, Europol atd.)

Třetí kapitola je věnována Evropské unii a současnému mezinárodnímu terorismu. V této kapitole představím dřívější snahy evropských států o řešení

problematiky terorismu a hlavně nejdůležitější politické nástroje, které EU přijala po teroristických útocích na New York a Washington 11. září 2001, ke kterým patří především Evropská bezpečnostní strategie, Haagský program, Strategie EU boje proti terorismu, Akční plán boje proti terorismu a mnoho dalších.

2 Charakteristika a typologie terorismu

V posledních desetiletích lze stále zřetelněji vysledovat, že čím propracovanější a globalizovanější je současný svět, tím objektivně ztrácí na svém původním významu hranice jednotlivých států. Tento stav tedy nastoluje otázku, jakým způsobem a formami mohou jednotlivé státy plnit své základní funkce, mezi něž patří ochrana bytostných národních zájmů včetně zajištění bezpečnosti svých občanů.

2.1 Definice terorismu

Dodnes se nepodařilo najít přijatelnou definici, která by mohla mít univerzální význam v politické a hlavně právní oblasti a neexistuje také žádná mezinárodní definice terorismu. Tento termín pochází z latinského slova značící zastrašovat nebo nahánět strach. V poslední době se objevilo velké množství nových definic terorismu, zejména po útocích z 11. září 2001 a po mezinárodních intervencích v Afghánistánu a Iráku.

Pavel Kotlán ve své knize „Demokracie ve stínu“ uvádí, že terorismus je vrcholná forma extremismu, což je fenomén, který je negací společnosti fungující na moderních demokratických principech. Terorismus je rozmanitý a svébytný styl extremismu, který využívá především násilí a strachu. Právě tyto dvě veličiny vtiskly svůj ráz extremistickým konstitutivním znakům. Násilí samotné je zde motivováno nejen snahou poškodovat a ničit nepřátele, ale i psychicky působit na určitou skupinu obyvatel, které jím nejsou přímo zasaženy.[3]

Obecná definice terorismu

Jako terorismus jsou chápány téměř vždy násilné, nepředvídatelné akty, obvykle zaměřené na civilisty, vedoucí k vytvoření atmosféry strachu za účelem dosažení politických cílů.[6]

Definice terorismu dle Evropské unie

V rámci EU existuje jednotná definice tohoto jevu. Tato definice se poprvé objevila v dokumentu schváleném Radou EU 27. prosince 2001.

„Za teroristický čin se podle této definice považuje úmyslné jednání, které může poškodit některou zemi nebo mezinárodní organizaci, jestliže je jeho cílem zastrašit obyvatele, nutit některou vládu nebo mezinárodní organizaci k určitému jednání nebo je-li cílem destabilizovat základní politické, ekonomické nebo společenské struktury některé země či mezinárodní organizace“.[7]

Definice terorismu dle Spojených států amerických

V roce 1980 byla v USA, zemi, jež se stává nejčastějším cílem teroristických aktivit, publikována definice pojmu terorismus, která se téměř okamžitě stala vodítkem pro posuzování a hodnocení teroristických činů, platná i dnes a zní takto:

„Terorismus je propočítané, plánované použití násilí nebo hrozby násilím, které je obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické, náboženské nebo ideologické cíle. Terorismus zahrnuje i kriminální zločiny, které jsou ve své podstatě symbolické a jsou cestou k dosažení jiných cílů, než na které je kriminální čin zaměřen.“[22]

Definice terorismu dle FBI

Federální úřad pro vyšetřování (angl. *Federal Bureau of Investigation, FBI*), který je vyšetřovacím orgánem amerického ministerstva spravedlnosti definoval terorismus takto:

„Terorismus je nezákonné použití síly a násilí proti osobám či majetku se záměrem zastrašit nebo donutit vládu, civilní obyvatelstvo či jeho určitou skupinu, a tím dosáhnout politických nebo společenských cílů.“[29]

Nutno také dodat, že FBI monitoruje pouze domácí (tedy americkou) scénu.

Definice terorismu dle parlamentního shromáždění Rady Evropy

Pro definování mezinárodního terorismu, tedy terorismu s mezinárodním prvkem, je vhodné stanovisko, ke kterému došlo parlamentní shromáždění Rady Evropy ve svém doporučení z roku 1999:

„Teroristický čin je jakýkoliv trestný čin spáchaný jednotlivcem nebo skupinami uchylujícími se k násilí nebo hrozbám jeho použitím proti státu, jeho institucím, obyvatelstvu obecně či konkrétním jednotlivcům, který je motivován separatistickými snahami, extrémistickými ideologickými koncepcemi či fanatismem nebo se zakládá na subjektivních a iracionálních pohnutkách a jehož cíl spočívá ve vystavení veřejné moci, některých jednotlivců či společenských skupin nebo obecně veřejného mínění atmosféře strachu.“[24]

2.2 Vývoj terorismu

Takový terorismus, jak ho známe dnes, vznikl na konci 19. století a svého vrcholu pak dosáhl ve druhé polovině 20. století. Příčinou bylo poválečné rozdělení světa, rostoucí dekolonizace a s tím spjatá hnutí bojující za nezávislost, ale také šíření komunismu a sílící podpora komunistických států. Sovětský svaz se svými satelitními státy podporoval ultralevicové teroristické skupiny po celém světě a prohlašoval je za revoluční nebo národně osvobozené. Od ojedinělých útoků na vládní představitele se terorismus dostal k masovým útokům proti civilnímu obyvatelstvu. V letech 1968 – 1978, tedy během deseti let, došlo jen v západní Evropě k 757 teroristickým útokům. Většina těchto útoků byla směřována proti Velké Británii, Francii, Itálii a Německu. Nejčastějším cílem útoků je však židovský stát Izrael. Již několik desetiletí před vznikem státu v roce 1948 izraelci čelili a dosud čelí neustálému přílivu teroristických útoků.

Terorismus je značně adaptibilní, dokáže zasáhnout za nejružnějších podmínek a situací na nejružnějších místech. Proto je velice nepředvídatelný a těžko popíratelný. I přes snahu bezpečnostních složek demokratických států eliminovat mezinárodní terorismus se jeho cílem každoročně stává kolem 60 zemí.

Existují také organizované skupiny s dlouhodobou strategií i menší skupiny, které reagují na jednu konkrétní situaci, mnohdy jedním jediným útokem.[21]

2.3 Rozdělení terorismu

Typologie terorismu může vycházet z určitých preferovaných hledisek a východisek. Jedná se např. o dělení na etnický nacionalistický terorismus, kriminální terorismus, který balancuje mezi běžnou kriminalitou, organizovaným zločinem a hnutím různě motivovaných teroristických organizací, dále mezinárodní terorismus, regionální terorismus, individuální terorismus, vnitrostátní terorismu nebo státní terorismus.

2.3.1 Nejběžnější druhy terorismu

Mezi nejběžnější druhy terorismu můžeme zařadit následující výčet[8]:

1. Nacionalistický terorismus

Většinou se jedná o jeden z nejextrémnějších druhů terorismu. Jeho cílem je osvobození z koloniálního útlaku, vytvoření nezávislého státu nebo připojení k jinému státu. Nacionalně zaměřené skupiny se také snaží získat samostatnost na současné vládě (např. ETA¹ ve Španělsku).

2. Revoluční terorismus

Také nazýván jako protistátní terorismus. Jeho cílem je rozklad státu a změna politického režimu. Cílem se stávají různé státní instituce, vládní představitelé nebo lidé spolupracující s režimem. Používá téměř stejných metod ke svržení vlády a nastolení marxismu jako terorismus nacionalistický. Typický je pro státy jižní Ameriky.

---

¹ ETA: Baskická separatistická organizace ve Španělsku, která vznikla v roce 1958.

3. Státní terorismus

Je diktátorskou formou boje proti opozici daného režimu. Jeho sílu předvedl Saddám Husajn² při úplné likvidaci irácké opozice. Státní terorismus je velmi často zaměřen do nitra státu a navenek se neprojevuje. Jednou z jeho metod je snaha o komplexní kontrolu médií. Mnohdy zavání určitým socialismem ve státní správě.

4. Mezinárodní terorismus

Tento typ terorismu je asi nejnebezpečnější formou terorismu, který může udeřit kdekoliv ve světě (např. Al-Kajda³). Většinou se jedná o soustavu několika ideově blízkých a provázaných organizací, které mají stejné cíle, ale mohou používat rozličných metod.

5. Městský terorismus

Město je typické pro konkrétní akce. Často je zde realizují různé skupiny, které mají napojení na mafii nebo organizovaný zločin, díky němuž mohou využívat důležité finanční prostředky. Jednotlivé skupiny zde mohou operovat po velmi malých skupinách. Městský terorismus se zpravidla objevuje při velkých shromážděních obyvatel, kdy masa lidí hrnoucí se městem rabují a likvidují město.

6. Venkovský terorismus

Je založen na partyzánském způsobu boje, což ovšem není omezením pro velikost povstalecké armády. Často dochází k terorizování venkovského obyvatelstva ze dvou stran – ze strany povstalců i ze strany vládních vojáků, což samozřejmě vede k vytváření protiakcí, které celý konflikt ještě zostřují.

---

² Saddám Husajn: Irácký prezident v letech 1979 – 2003.

³ Al-Kajda: Do češtiny obvykle překládáno jako *základna*, je militantní islámskou organizací, stojící za celou řadou velkých atentátů a únosů v celém světě. V čele této organizace stojí v současné době Usáma bin Ládín, který se značnou měrou podílí na jejím financování.

7. Náboženský terorismus

Také nazýván jako náboženský extremismus, získává své stoupence ve všech zemích světa. Přesto nejradikálnější skupiny pocházejí z islámských fundamentalistů⁴, kteří touží po důsledném dodržování islámského práva (např. Taliban⁵ nebo Palestinský islámský džihád⁶).

8. Extremismus krajní pravice

Jedna z terorizujících součástí extremismu, kdy radikální, povětšinou nacionálně laděné skupiny útočí na menšiny. Typickým projevem je rasismus⁷, antisemitismus⁸ a netolerance vůči menšinám.

9. Jednoúčelové teroristické skupiny

Do této skupiny patří takové organizace a skupiny, které hájí společensky jednoúčelové zájmy (např. extrémní ekologická hnutí – Země především!⁹). Jedná se o přísně názorově extrémní hnutí, které se snaží silou získat publicitu pro své cíle a získat sympatie veřejnosti.

10. Nukleární terorismus

Nejextrémnější formou terorismu, je použití zbraní hromadného ničení, což je často označováno jako bio nebo nukleární terorismus. Nukleární zbraně jsou zbraně založené na jaderných reakcích, při kterých dochází ke štěpení a slučování atomových jader.

---

⁴ Fundamentalismus (z latinského *fundamentum* – základ) je upnutí na základních principech. Nejčastěji je používán ve spojitosti s náboženstvím, kde označuje směry, vyžadující doslovný výklad knih a jejich aplikace do života.

⁵ Taliban: Nábožensko-politická skupina, která reálně vládla na většině území Afghánistánu v letech 1996 – 2001.

⁶ Palestinský islámský džihád: Vznikl v letech 1979 – 1980 v Egyptě. Palestinská militaristická teroristická skupina. Mezi proklamované cíle patří osvobození celého území Palestiny.

⁷ Rasismus je teorie i ideologie hierarchizující sociální skupiny na základě etnického klíče.

⁸ Antisemitismus je nepřátelství nebo předpojatost vůči židům jako představitelům židovského náboženství.

⁹ Země především! je radikální environmentální skupina, která se objevila v roce 1979. Příkladem takových útoků mohou být útoky na lidi nosící kožichy nebo útoky na jatka a laboratoře.

Tyto zbraně jsou velmi silné a jedna taková zbraň může zničit celé město. První nukleární zbraně byly vytvořeny Spojenými státy během 2. světové války a použity proti městům Nagasaki a Hirošima v Japonsku.

2.3.2 Metody terorismu

Metody terorismu se vyznačují poměrně vysokou nebezpečností, brutalitou a bezohledností. Jejich použití je podmíněno snahou o vyvolání maximálního psychologického efektu. Použité násilí by mělo vyvolat pocit strachu a ohrožení u co nejširšího okruhu lidí. Čím je brutalita, rozsah útoku a jeho následky větší, tím pravděpodobněji na ně bude zaměřena pozornost sdělovacích prostředků a budou vytvořeny předpoklady pro ovlivnění postojů veřejnosti, v souladu s cíli teroristy. Činnost masmédií je pro efektivnost teroristických operací jedním z rozhodujících faktorů.[8]

1. Atentáty

Atentáty jsou známy od samého počátku dějin. Přesto ve 20. století dostaly politický motivované atentáty novou příchuť – možnost vydírat a politicky motivovat. Atentát tedy není ničím jiným, než-li pouhou úmyslnou vraždou, podle něhož je také posuzován.

2. Únosy letadel a lodí

Jsou typické pro začátek 70. let 20. století, kdy došlo k prudkému nárůstu únosů dopravních letadel, později i lodí, které měly být prostředky k vydírání vlád jednotlivých států.

3. Pumové útoky

Automobily plné výbušnin nebo bombové dopisy – to vše je varianta pumového atentátu, který může být směřován na jednotlivce i na skupinu osob či budov. Pumové atentáty jsou asi nečastější konfrontace lidí s terorismem.

4. Rukojmí a únosy letadel

Únosy lidí nejsou také ničím novým – je to jen jeden z prostředků vydírání. Během 80. let 20. století byli většinou rukojmí psychologickou vzpruhou, která dávala únoscům větší šance na vyjednávání. Speciální jednotky, které se dnes na záchranu rukojmí cvičí, nedávají teroristům sebemenší šanci. Proto jsou teroristé nuceni přejít na nové a jistější metody (např. moskevské divadlo¹⁰ nebo beslanská škola¹¹), kde je pro speciální jednotky zásadní problém zajistit naprostou bezpečnost všech rukojmí.[8]

5. Použití pěchotních zbraní

Tato metoda je typická např. pro IRA¹² nebo Palestinské separatisty, kteří mají k tomuto druhu zbraní přístup. K těmto metodám násilí se přistupuje v případech, kdy skupina chce odstranit konkrétní osobu či provést mediálně zajímavější druh útoku. Tato metoda terorismu byla použita např. při listopadovém teroristickém útoku v indické Bombaji, při kterém zahynulo přes 100 lidí. Skupiny ozbrojenců tak paralyzovaly jedno z center indické ekonomiky.[8]

6. Používání zbraní hromadného ničení

Nelegální šíření zbraní hromadného ničení, pro které se vžilo stručné označení proliferace, patří do řady závažných globálních anticivilizačních rizik. Z tohoto důvodu je jakákoliv manipulace s komponenty, výrobními technologiemi a nosiči jaderných, biologických a chemických zbraní předmětem zájmu a pozornosti zpravodajských služeb všech demokratických zemí.[35]

---

¹⁰ Dne 23. října 2002 došlo k teroristickému útoku na moskevské divadelní centrum na Dubrovce. Tento útok spočíval v zajetí a zadržování skoro 900 rukojmí a kladení požadavků teroristy.

¹¹ Beslanský masakr začal 1. září 2004 jako teroristický útok islámských teroristů na školní budovu v obci Beslan v Severní Osetii. Po dobu 3 dnů bylo zadržováno přes 1200 žáků a jejich rodičů. Během bojů bylo zabito 334 civilistů, z toho 186 dětí.

¹² IRA: Irská republikánská armáda, která vznikla v roce 1919 a v současné době působí převážně v Severním Irsku.

2.4 Aktuální vývojové trendy terorismu

V současné době dochází k posunu od klasického (konvenčního) terorismu, který charakterizuje používání konvenčních prostředků a metod (atentáty, únosy a zhářství), k novým formám, jejichž nebezpečnost je řádově vyšší. Vysoká úroveň hrozby terorismu je mimo jiné dána i možností zneužití kvalitativně nových prostředků a zbraní.

Mezi nejvážnější a nejvíce sofistikované formy nekonvenčního terorismu patří například informační a psychologický terorismus, viz. níže.[31]

2.4.1 Superterorismus

V posledních letech, zejména po tragickém 11. září 2001, se objevila řada termínů, které mají popisovat „nový druh“ terorismu. V běžných médiích, ale i odborných pramenech se vyskytuje slovo „superterorismus“.

Tento pojem se objevil počátkem 90. let, kdy vyvstala vážná hrozba, že teroristé použijí při útocích zbraně hromadného ničení. Právě pro takové hrozby se začal používat pojem superterorismus, protože bylo zřejmé, že použití ZHN bude znamenat „novou kvalitu“ teroristických útoků co do přímých ničivých důsledků, tak i do psychického efektu a reakce veřejnosti. Superterorismus lze tedy ztotožnit s terorismem za použití ZHN.[34]

Jaderný, radiační, chemický a biologický terorismus je obvykle laickou veřejností spojován s teroristickým zneužíváním zbraní hromadného ničení (ZHN), tzn. prostředků původně vyvinutých pouze pro vojenské použití. Do roku 1995 se úvahy o zneužití ZHN za účelem dosažení teroristických cílů pohybovaly pouze v rovině nezdařených pokusů, úvah a spekulací. Reálným se však toto nebezpečí stalo při útoku náboženských fanatiků v tokijském metru¹³.

---

¹³ Útok byl proveden japonskou náboženskou sektou Óm šinrikjó 20. března 1995. Jednalo se o útok nervovým plynem sarinem, což je vysoce toxická kapalná látka používaná jako nervově paralytická chemická zbraň. Její výroba je zakázána mezinárodní konvencí o nešíření chemických zbraní z roku 1993.

Jaderné zbraně

Jaderné zbraně jsou pokládány za nejničivější druh ZHN. Jejich výroba a skladování však vyžadují vysokou úroveň technologických a teoretických znalostí i vysoké finanční náklady. Z těchto důvodů je proto zneužití tohoto typu zbraní v oblasti terorismu nejméně pravděpodobné.

Radiologické zbraně

Radiologické zbraně jsou zbraňové systémy, které umožňují záměrné rozptylování radioaktivního materiálu na území protivníka. Jejich výroba a použití nejsou omezeny žádnou mezinárodní dohodou a z hlediska vojenského nasazení nemají praktický význam.

Špinavá bomba je označení pro zbraň, způsobující zamoření rozmetáním radioaktivních látek klasickou výbušninou. Skládá se z nálože klasické trhaviny a radioaktivního materiálu – například vyhořelého paliva z jaderné elektrárny nebo radioaktivního materiálu z průmyslových a medicínských záříčů. Špinavá bomba funguje tak, že výbuch klasické trhaviny rozpráší radioaktivní látky do širokého okolí. Prostor zamoření závisí zejména na množství materiálů, výšce nad zemí, kde dojde k odpálení, rychlosti větru a okolním terénu. Jedná se o zbraň, kterou lze sestrojít podstatně snáze, než klasickou jadernou zbraň. Pro jadernou zbraň je potřeba speciální radioaktivní materiál vysoké kvality. Také konstrukce klasické jaderné bomby je výrazně složitější a tedy i dražší. Panuje proto obava, že se špinavá bomba může stát zbraní teroristů. Experti ale došli k závěru, že rozsah rozšíření radiace je mizivý. Odpálení takovéto zbraně by mělo patrně jen velký psychologický efekt na obyvatelstvo. Z hlediska rentability následků může být proto pro teroristy lepší použít chemické nebo biologické zbraně.[37]

Chemické zbraně

Chemické zbraně je možné vymezit jako otravné látky, které jsou schopny vyřadit živou sílu protivníka a snížit jeho akceschopnost. Nejčastěji jsou používány v plynné, kapalné nebo práškové formě. Ničivých účinků dosahují pronikáním do lidského organismu dýchacím ústrojím, pokožkou, sliznicemi a zažívacím traktem.

Jejich použití však není omezeno pouze na lidské cíle. Mohou být využívány za účelem zničení vegetace, přírodních zdrojů nebo zvířat, které jsou pro život lidské populace v daném regionu nezbytné.[31]

Biologické zbraně

Biologické zbraně obsahují různé formy živých patogenních organismů nebo infekčních materiálů, určených pro bojové použití. Cílem jejich použití je způsobit onemocnění osobám, zvířatům nebo rostlinám.

Vzhledem k tomu, že úspěšně čelit teroristickým útokům na taktické úrovni je téměř nemožné, jsou z hlediska obrany proti teroristickému zneužívání ZHN nejúčinnější preventivní opatření. Z tohoto hlediska lze za nejdůležitější považovat zabezpečení následujících oblastí:

- legislativa
- systematická příprava odborníků v oblasti krizového managementu
- výkonnost a spolupráce zpravodajských služeb na mezinárodní úrovni
- systematická příprava specialistů pro oblasti protiterorismu
- informovanost a příprava obyvatel
- funkční integrovaný záchranný systém
- finance a logistika

Zabezpečení uvedených preventivních opatření nemůže v žádném případě zcela eliminovat možnosti teroristických útoků s použitím ZHN. Funkční informační systém však může odrazovat před teroristickým útokem a může sehrát významnou roli při snižování ztrát lidských životů i majetku.[25]

2.4.2 Nekonvenční terorismus

Pro oblast nekonvenčního terorismu je typické použití specifických prostředků, které se z hlediska mechanismu působení a účinků od klasických zbraní nebo ZHN liší. Obvykle primárně nevyvolávají ničivé účinky, ale jejich sekundární devastační efekt

může být srovnatelný se ZHN. V posledních letech zaznamenávají rozvoj zejména dvě formy nekonvenčního terorismu – informační a psychologický terorismus.

a) Informační terorismus

Je relativně nová forma nekonvenčního terorismu. Jeho princip ovšem nový není. Hrozba tohoto druhu terorismu stoupá se stále rostoucí globalizací a rozvojem informačních technologií. Z vojensko-politického hlediska je možné informační terorismus pokládat za důležitou odnož informační války. Informační terorismus využívá sofistikovanější prostředky, kterými jsou např. digitální informační systémy, sdělovací prostředky nebo jejich jednotlivé komponenty, jejichž prostřednictvím jsou podporovány teroristické kampaně či akce. V takových případech pak nemusí být nutně k vyvolání strachu použito násilí proti lidským cílům.

Informační technologie nabízejí teroristům nové možnosti. Umožňují jim napadnout a zneužít s nízkou úrovní rizika a před zraky široké veřejnosti informační zdroje a informační systémy. Tyto teroristické útoky se plánují tak, aby byly zajímavé pro informační média.

Uvedený princip vychází z předpokladu, že masmédia jsou úzce spojena s mocí. Z toho vyplývá, že následně mohou být dosahovány i politické cíle.

Útok na informační systémy se nejvíce pro teroristy jako efektivní z hlediska nákladů a vybavení. S technologií za několik desítek dolarů mohou napáchat mnohamilionové, případně mnohamiliardové škody a způsobit kolaps průmyslových, dopravních, finančních či mocenských struktur. V této souvislosti jsou za nejvíce ohrožené cíle pokládány letiště, plynovody, elektrické sítě, komunikační systémy, banky nebo velké průmyslové aglomerace.

S růstem globalizace a centralizace informačních systémů a technologií roste jejich zranitelnost. Právě z tohoto důvodu je v popředí zájmu teroristů i pracovníků bezpečnostních složek specifická oblast informačního terorismu – kyberterorismus.

Kyberterorismus

Kyberterorismus lze definovat jako zneužití počítačových technologií proti osobám či majetku, za účelem strachu nebo vydírání a vymáhání ústupků, zaměřené proti vládním institucím nebo civilní populaci.

Klasickým nástrojem používaným ke kyberteroristickým útokům jsou viry, což jsou speciální programy, které mají schopnost vlastní reprodukce. Mohou poškodit nebo zničit data, případně degradovat funkce operačního systému.[31]

b) Psychologický terorismus

Tento typ terorismu lze chápat jako formu psychologické války. Psychologická válka je na rozdíl od psychologického teroru vedena ve válečném období a je směřována proti nepřátelskému lidskému potenciálu, za účelem změny jeho názorů, postojů a následně i chování. V průběhu válečného konfliktu je hlavním cílem vedení psychologické války paralyzovat vůli protivníka a civilního obyvatelstva k odporu a k boji.

Psychologický terorismus je však na rozdíl od psychologické války využíván i v mírové době. Psychologický terorismus je plánované použití propagandy a dalších psychologických prostředků v době míru, za účelem ovlivnění názorů, emocí, postojů a chování jednotlivců nebo cílových skupin populace tak, aby přímo nebo svými důsledky ohrožovaly bezpečnost a ústavní principy státu.

Vedení psychologické operace je náročnou operací, která vyžaduje relativně hluboké speciální znalosti a zkušenosti i náročné plánování.[31]

2.5 Pětibodová strategie dle Kofiho Annana

K charakteristice současného terorismu lze zmínit návrh bývalého generálního tajemníka OSN Kofi Annana, přednesený 11. března 2005 na schůzce v Madridu u příležitosti prvního výročí teroristického útoku v tomto městě nazvaný „**Pětibodová strategie**“[4], podle které je v boji proti terorismu nutno:

1. Odradit skupiny odcizených lidí od volby terorismu jako taktiky. Uchylují se k ní, protože se domnívají, že je efektivní a že díky ní získají podporu lidí. Takové přesvědčení je skutečným „kořenem“ terorismu. Podle Kofiho Annana morální autoritu OSN již velmi dlouho oslabuje zdoluhavá debata o tom, co je to terorismus s tím, že je čas s těmito spory skončit a jasně říci, že jakýkoli čin je terorismem, pokud je jeho úmyslem způsobit smrt nebo vážné tělesné zranění civilistů nebo

nevojáků za účelem zastrášení obyvatel nebo přinucení vlády a mezinárodní organizace, aby něco udělala či neudělala.

2. Odepřít teroristům prostředky k provádění útoků. To znamená ztížení jejich cestování, přijímání finanční podpory či opatření si jaderného nebo radiologického materiálu. Teroristé jsou otevřeně odhodláni přivodit katastrofu. Jak skupina hospodářsky nejvyspělejších zemí světa, tak Rada bezpečnosti OSN přijaly opatření k eliminaci nebezpečných materiálů, provádějící efektivní kontrolu vývozu a zahlazující mezery v režimu nešíření ZHN. Přitom bezpečnostní iniciativa prezidenta Bushe proti šíření těchto zbraní je v tomto směru považována za další významný krok.
3. Odstrašovat státy od podpory teroristických skupin. V minulosti Rada bezpečnosti opakovaně uvalila sankce na státy, které poskytovaly útočiště teroristům nebo jim pomáhaly. Tuto pevnou linii je nutné udržet a posílit. Všechny státy musí vědět, že pokud poskytnou jakoukoli formu podpory teroristům, svět na ně tvrdě udeří.
4. Rozvíjet schopnost států zabraňovat terorismu. Teroristé zneužívají slabé státy jako své útočiště, kde se mohou schovávat před zatčením a vycvičit nebo najímat bojovníky. Zvýšení schopností a odpovědnosti států proto tvoří významnou část boje proti terorismu. Jde zde o podporu dobré správy věcí veřejných a o vládu zákona s profesionální policií a bezpečnostními silami, které si váží lidských práv. Jen máloco ilustruje potřebu těchto opatření jako hrozba biologického terorismu.
5. Provádět opatření a politiku spočívající v ochraně lidských práv. Terorismus představuje přímý útok na tyto základní hodnoty. V reakci na hrozby nesmí být tyto hodnoty obětovány. Pokud se tak stane, předáváme vítězství teroristům.

Kofi Annan tedy varuje na jedné straně před nebezpečím jaderného terorismu a na straně druhé také varuje před účelným pošlapáváním základních lidských práv. Toto dilema tedy i nadále přetrvává a s ním i diskuse o tom, jak účinně bojovat s terorismem, který zneužívá právě demokratických institucí ve formě rule of law, kterými jsou demokratické země vázány. Jde v podstatě o nalezení právní únosnosti

omezení základních procesních práv osoby zadržené nebo stíhané pro podezření z terorismu.

2.6 Faktory rozmachu terorismu

Neobyčejný rozmach terorismu v minulých dvaceti letech bývá vysvětlován působením tří hlavních faktorů[29]:

- Narůstá jeho technická účinnost (obrovské zásoby zbraní a výbušnin) i psychologická (vědomé využívání médií), čímž se působení strachu na veřejnost zvětšuje.
- Dochází k propojování různých typů terorismu ve jménu boje proti imperialismu¹⁴ (zvláště pak na Blízkém východě nebo v Latinské Americe).
- Některé státy využívají teroristických skupin v rámci skryté celosvětové války. Například Sýrie, Irák, Libye nebo Súdán mají s těmito skupinami prokazatelné logistické svazky.

Všechny výše uvedené faktory budou do budoucna boj proti terorismu s největší pravděpodobností ještě více komplikovat.

2.6.1 Cíle terorismu

K teroristickým útokům může docházet z řady různých důvodů. Někdy na sebe teroristé chtějí upozornit a hrdě se ke svým činům hlásí, jindy ve snaze snížit riziko volí strategii anonymity.

---

¹⁴ Imperialismus je pojem užívaný k označení velmocenské, dobyvačné, expanzivní a militantní politiky, vedené snahou o rozšíření vlivu jednoho státu nad jinými s cílem vytvoření velmoci nebo získání dominantního vlivu nad územím.

Obecně existuje několik hlavních cílů terorismu[29]:

- **Reklamní cíl** – jehož cílem je upoutat pozornost veřejnosti prostřednictvím masmédií. Snahou je násilnou akcí dát vědět o existenci a programu teroristické organizace. Tomu dnešní sdělovací prostředky, lačné po dramatických situacích a exkluzivních zprávách, notnou měrou napomáhají.
- **Jednorázový násilný akt** – jeho účelem je likvidace určitých osob nebo zničení konkrétního objektu. Při snaze vynutit si jednání slouží teroristické akce k zastrašení politické moci nebo nátlaku na politickou moc. Někdy k takovým akcím dochází z důvodů jako je doplnění vlastní výzbroje či získání financí, jindy i propuštění vězňů (např. jiných teroristů apod.). Při tomto taktickém užití násilí se obětmi útoků často stávají zcela nevinní lidé.
- **Strategický cíl** – terorismus zde představuje nástroj vedoucí k destabilizaci režimu. Vychází z předpokladu, že teroristické akce vyprovokují státní moc k takovým represím a násilí, jehož výsledkem má být revoluční vzpoura mas.

2.6.2 Ekonomické důsledky a příčiny terorismu

Přestože je velmi obtížné odpovědět na to, zda je terorismus úspěšný či nikoliv, je jasné, že mnoha revolucím a národně osvobozenecským bojům teroristické akce předcházely.

Mezi ekonomické důsledky terorismu patří např. vysoké ceny ropy, nejistota na světových trzích a velké náklady spojené s bezpečnostními opatřeními. Dávnou minulostí je bezstarostná prosperita konce 70. let, kdy barel ropy byl za méně než 10 dolarů. Hlavní podíl na růstu cen sice připadá na zvýšenou spotřebu v rostoucích asijských ekonomikách, ale i terorismus si vybírá svoji daň. V současné době, kdy se svět potýká s celosvětovou finanční krizí tomu tak není. Cena ropy se počátkem května tohoto roku pohybovala na 58,63 dolarech za barel, což je méně, než kdykoliv předtím. Například pozoruhodným důsledkem teroristických útoků jsou i velmi nízké úrokové sazby. Americký Federální rezervní systém (FED) nastolil ihned po 11. září 2001 politiku extrémně nízkých sazeb. Důvodem byla snaha odvrátit recesi plynoucí ze šoku

způsobeného poklesem spotřebitelské důvěry a růstem cen ropy. To se podařilo – se zajímavým vedlejším efektem. Nízké sazby vedly k velmi levným hypotékám, a to nejen v USA. Tento efekt se značně projevil také v současné době, kdy se celý svět potýká s finanční krizí.[26]

2.7 Státy, které údajně podporují terorismus (členění dle USA)

Mezi státy, která podporují nebo dříve podporovaly terorismus patří následující výčet států[23]:

- **Irák** – teroristické akce, které podnikal režim Saddáma Husajna, zejména proti Iránu a USA. Podle údajů uvedených ve „Strukturách globálního terorismu 2003“ a dalších dokumentech, byl Irák ze seznamu států podporujících terorismus vyškrtnut 20. října 2004.
- **Írán** – akce na Blízkém a Středním východě a proti Izraeli. Prostředky získává podobně jako Irák, z těžby ropy. Např. organizace Hizballáh.
- **Kuba** – skupina zemí Latinské Ameriky, zejména Kolumbie a baskické ETA
- **Libye** – evropské teroristické skupiny v Evropě (např. IRA), v Africe a podpora protiizraelských organizací. Libye byla ze seznamu vyškrtnuta v roce 2006.
- **Sýrie** – teroristické akce zaměřené proti Izraeli a Turecku
- **Súdán** – podpora svaté války islámu (např. džihád)
- **Korejská lidově demokratická republika (KLDR)** – vlastní teroristické akce, podpora asijských skupin. KLDR byla ze seznamu taktéž vyškrtnuta, a to 11. října 2008.
- **USA** – podpora terorismu např. v některých státech střední Ameriky

- **Afghánistán** – dřívější vláda Talibanu podporovala džihád, po útocích z 11. září 2001 byl Taliban Spojenými státy obviněn z ukrývání Usámy bin Ládina a organizace Al-Kajda. Po selhání jednání a nevojenských prostředků zahájila americká armáda „Operaci trvalá svoboda (OEF)¹⁵“. Taliban byl zahnán do těžko přístupných horských oblastí a v Afghánistánu byla od roku 2004 ustavena prozatímní nová vláda v čele s prezidentem Hamídem Karzáím.

2.7.1 Nejvýznamnější teroristické skupiny

Tabulka č.1: Nejvýznamnější teroristické skupiny světa

Název	Cíle skupiny	Místo působení	Velikost
Hizballáh	Jedna z nejdůležitějších nábožensko-politických, vojensky zaměřených stran. Podporována Iránem. Zaměřena proti Izraeli.	Libanon	Tisíce
Abu Nidal	Nezávislá skupina zaměřená proti Izraeli.	Libanon	Tisíce
Strana kurdských pracujících (PKK)	Hnutí zaměřené na získání svobody Kurdů.	Turecko	10 – 15 000
Tygři osvobození tamilského ělamu (LTTE)	Boj o získání nezávislého státu na území Srí Lanky.	Srí Lanka	10 000
Mudžahedíni	Teroristická islamistická organizace, podporována Iránem.	Irák	Tisíce
Hamas	Palestinská vojensko-politická strana zaměřená proti Izraeli. Podporována Iránem, Saudskou Arábií a Súdánem.	Západní břeh Jordánu, pásma Gazy	Tisíce
Národně osvobozenecá armáda	Skupina s komunistickou ideou usilující o svržení vlády. Podporuje výrobu drog.	Kolumbie	3 000
Islámská ozbrojená skupina (GIA)	Fundamentalistická skupina, která chce svrhnout alžírskou vládu a nahradit ji islámským státem	Alžírsko	2 000

¹⁵ OEF je řada vojenských akcí USA po útocích 11. září 2001 deklarovaná jako součást americké války s terorismem.

Jednotná revoluční fronta (RUF)	Muslimská skupina pokoušející se o převrat	Sierra Leone	Tisíce
Sendero Luminose (Světlá stezka)	Skupina s komunistickou ideou usilující o svržení vlády.	Peru	Stovky
IRA	Osamostatnění Severního Irska.	Irsko	Stovky
ETA	Samostatné baskické území.	Španělsko	Stovky
Al-Kajda	Islámská organizace, jejíž prioritní cíl je nastolení ryze muslimských států na celém Arabském poloostrově a šíření islámské víry.	Blízký východ	Tisíce

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z: <http://www.mujiweb.cz/www/jpdepot/danger/teror.htm>

Graf č. 1: Spektrum státem podporovaného terorismu

Zdroj: Background report. Valné shromáždění (GA). Mezinárodní terorismus: www.studentsummit.cz/soubory/student-summit/model-osn/14-rocnik/GA/XIV_BGR_GA_I.pdf

2.8 Základní protiteroristické koncepce

V případě teroristických útoků z 11. září 2001 je to poprvé, kdy v mírové době a za platnosti stávajících mezinárodních protiteroristických smluv se v záležitosti boje s terorismem hovoří nejen o veřejném ohrožení, ale stále častěji a hlasitěji, zvláště pak ze strany USA, o faktickém válečném konfliktu s terorismem. Evokuje se tak myšlenka, zda by měly tedy platit přiměřené mezinárodní instrumenty přijaté pro případ války, neboť mezinárodní smlouvy zaměřené na potlačování terorismu s touto, nebo obdobnou variantou, explicitně nepočítají.

Při zkoumání fenoménu 11. září a navazujících opatření v rámci boje proti mezinárodnímu terorismu zjišťujeme dva základní přístupy, a z nich vyplývající dvě základní pojetí, řešení tohoto problému[4]:

1. Koncepční pojetí aplikované zvláště **ze strany USA** spočívající v základní tezi vyjádřené slovy „s teroristy se nejedná, s teroristy se bojuje“, aplikující nekompromisní postoj k terorismu, zásadní odmítání jednat s teroristy a nepřipuštění tak žádných ústupků.
2. Koncepční pojetí „evropského“ **typu** spočívající na co největším, resp. plném dodržování lidských práv a základních svobod z roku 1950 a Listinou základních práv Unie, a to i v případě boje s mezinárodním terorismem v jeho vyhocené podobě po 11. září.

Tyto dvě základní koncepce v samotné praxi neexistují v čisté formě, přičemž se viditelně odlišují ve svém přístupu, zvláště v rozsahu a hloubce legislativních opatření týkajících se omezení některých základních práv pro účely efektivního boje s terorismem.

2.8.1 Aktivní obrana vůči terorismu

Nemůžeme říci, že existuje univerzální obrana vůči terorismu. Samozřejmě, že každý pokrok je dobrý, a proto by se měly vyspělé státy snažit o několik podstatných kroků. Prvním a poměrně důležitým faktorem, který se v naší kultuře bere ve své podstatě za samozřejmost, je umění dialogu. Pokud napomůžeme k rozšíření tohoto řešení, rozhodně tím můžeme podpořit snahy o mírové řešení různých druhů konfliktů ohrožujících světovou bezpečnost. Je také nutné, aby vyspělé státy nadále pokračovaly ve svých snahách o podporu zemí třetího světa a jejich začlenění mezi vyspělé státy. K tomu všemu je nutné zmínit oficiální rozvojovou pomoc (Official Development Aid – ODA), která určitou měrou přispívá k udržení dobrých vztahů mezi „Severem“ a „Jihem“ a tím i k prevenci proti potenciálním konfliktům.

V roce 2005 stála aktivní obrana proti terorismu za první polovinu roku přibližně 191 mld. USD, ale náklady na provedení teroristického útoku se snižují. Pro teroristické

organizace již není nutné organizovat složité akce typu 11. září 2001. Vyvolání globálního strachu a především nejistoty na trzích by stačil vyvolat např. unesený velký tanker, který by explodoval v některém z důležitých tranzitních bodů. Ačkoliv náklady na bezpečnost stále stoupají, počet obětí na životech při teroristických útocích neustále rostou. Téměř polovina útoků je pak směřována proti USA, které však často vydávají pomoc těm zemím, které jejich zahraniční politiku podporují – nejedná se tedy o ty státy, na které podobná „propagace“ měla být zaměřena primárně. A hlavně - počet obětí mezinárodních teroristických činů je vysoce převyšován oběťmi hladu, nedostatku pitné vody, malárie, nemocí AIDS nebo dopravních nehod.

Zesílení bezpečnostních opatření v celém světě o 25% by si vyžádalo další náklady, a sice v celkové výši 75 mld. USD během 5 let. Za mimořádně nereálné situace, kdyby teroristické útoky klesly o 25%, svět by ušetřil přibližně 21 mld. USD. I za těchto okolností by každý další investovaný dolar na obranná opatření dosáhl maximálně 30 centů pozitivního dopadu[16].

2.9 Financování mezinárodního terorismu

Jedním z důležitých aspektů boje s mezinárodním terorismem je získání kontroly, resp. zamezení financování mezinárodního terorismu/ teroristických organizací. Přístup teroristických organizací ke zdrojům peněz (surovin, zbraní apod.) se vzhledem ke zmíněnému procesu globalizace v posledních letech výrazně zlepšil. Podle některých zdrojů teroristické organizace jako Al-Kajda používají k převodu peněz těžko sledovatelná aktiva – např. zlato nebo diamanty. Hovoří se též o zneužití bank v Perském zálivu k převodu peněz. Podle některých zpráv např. IRA uvádí své legální příjmy z činností, jako jsou mj. provozování restaurací nebo stavebnictví.

Financování terorismu v podstatě pokrývá dva odlišné aspekty – financování teroristických útoků a financování teroristických sítí. V boji proti financování terorismu pak lze určit tři hlavní relevantní oblasti[16]:

1. Zlepšení spolupráce v oblasti výměny informací
2. Zvýšení sledovatelnosti finančních transakcí
3. Větší transparentnost právnických osob, včetně neziskových organizací

Financování mezinárodního terorismu má některé společné znaky s praním špinavých peněz:

- pohyb finančních prostředků a maskování tohoto pohybu
- globální dopad
- problematické odhalování
- řízení pohybu peněz na dálku

Kromě těchto společných znaků jsou zde některé znaky odlišné – např. převody peněz po malých částkách (časté v případě financování mezinárodního terorismu) nebo také to, že motivem teroristických organizací není zisk, ale ideologie a politické (náboženské) cíle. Kromě toho je praní špinavých peněz častým způsobem obohacování teroristických organizací, tzn., že boj proti praní špinavých peněz se úzce dotýká i boje s mezinárodním terorismem.

Příklady metod financování např. muslimských fundamentalistů:

- příspěvky v mešitách
- Zakát¹⁶
- individuální příspěvky

Prioritou boje proti financování terorismu je narušení toků peněz, sloužících k cestování, náboru, výcviku, komunikaci a realizaci útoků. Existuje proto několik nástrojů. Jedním z nich je např. koordinace při shromažďování zpravodajských informací. Může se tak dít nejen prostřednictvím zpravodajských služeb, ale také prostřednictvím bank, obchodníků s cennými papíry, směnárů a pojišťoven.

---

¹⁶ Zakát je náboženská daň pro chudé ve výši 2,75% z příjmu, která se vybírá před začátkem ramadánu a může se vyšplhat do výše několika miliard dolarů. Distribuována je neformálními cestami všem potřebným v muslimském světě včetně Afghánistánu a Palestiny.

2.9.1 Boj EU proti financování terorismu

Od roku 1999 přijímala EU opatření namířená proti financování organizovaného zločinu a terorismu. Nejdůležitější úkoly v této oblasti však čekaly jednotlivé členské státy. Přestože teroristické činy byly a budou páčány pouze v některých zemích, je zcela zásadní vytvořit takové podmínky, aby se žádný stát nestal pro teroristické skupiny jakousi „rekreační“ oblastí. Proto je velmi významné, aby v rámci boje proti financování terorismu byla například v bankách zjišťována totožnost klienta u každého obchodu, který přesahuje určitou výši, aby byly ohlašovány podezřelé obchody nebo zjišťovány účely plateb do zahraničí. Tato a další opatření ve finanční sféře mohou mít klíčový dopad na fungování teroristické infrastruktury.[7]

Tabulka č. 2: Zdroje příjmů teroristických organizací

Nyní	Dříve
Podvody vůči státní správě (např. získávání veřejných zakázek pro stavební firmy)	Krádeže (nejčastěji bankovní loupeže)
Prodej drog	Vydírání
Kluby (zakládání bezpečných míst pro schůzky špiček zločinných organizací)	Únosy a výkupné
Gambling	Výpalné
Prodej padělku (CD, oblečení)	Příliv peněz ze zahraničních úspor
Legitimní podnikání (např. poradenské firmy)	Podpora od některých vlád (Irák, Sýrie, Libye)
Podnikání na akciovém trhu	Prodej vlastního tisku
Franšíza vlastních teroristických operací	

Zdroj: Ekonom, č. 46/2002

2.9.2 Legální a nelegální zdroje financování

Z pohledu financování teroristických skupin je možné konstatovat, že každá teroristická skupina má jeden a nebo více mechanismů na své financování. V praxi je velmi obtížné zjišťovat původ peněz na teroristické účely, protože tyto zdroje mohou být z různých oblastí života. Patří sem zejména náboženské, obchodní, politické a v neposlední řadě i kriminální zdroje. Financování terorismu je možné zabezpečovat z[12]:

1. Legálních zdrojů
2. Nelegálních zdrojů (včetně výnosů z trestné činnosti)

Všechny formy financování terorismu jsou nebezpečné, avšak dá se předpokládat, že odhalení případů financování terorismu z prostředků pocházejících z trestné činnosti je pravděpodobnější než z prostředků pocházejících z legální činnosti. Je to dáno tím, že může být vyšetřovaná samotná zdrojová kriminalita a tím se pravděpodobnost odhalení financování terorismu zvyšuje. Při terorismu je ve větší míře, než při jiné trestné činnosti potřebná prevence a přijetí opatření na ochranu před financováním terorismu. Variabilitu možností zdrojů financování terorismu ukazuje následující schéma výnosů:

Schéma klasifikace výnosů

A) Výnosy legální

- použité v legální ekonomice
- zneužité na financování teroristických akcí
- zneužité k jiné trestné činnosti

B) Výnosy nelegální

1. Výnosy primární

- a) Výnosy z trestné činnosti v legální ekonomice

- z majetkové trestné činnosti
- z ekonomické trestné činnosti
  - z hospodářské kriminality
  - z finanční kriminality
- z organizované kriminality

b) Výnosy z trestné činnosti v kriminální ekonomice

- organizovaného charakteru
- neorganizovaného charakteru

2. Výnosy sekundární

- a) Vytvořené organizovaným zločinem
- b) Vytvořené teroristy

3 Evropská unie a boj proti terorismu

Násilí je fenoménem, který lidskou společnost doprovází od svého počátku. Je to patrně ta nejsnadnější forma řešení nastalých konfliktů, neboť působí strachem přímo na psychiku donucovaného, aby něco konal, vykonal, či se něčeho zdržel. Je to podstatně rychlejší, účinnější, ale i primitivnější metoda než korektní konsensus mezi oběma stranami.

K nejobávanější formě násilí tedy patří terorismus, jehož účinnost je natolik vysoká, že dokáže pohnout děním na celém světě. Pomineme-li mezinárodní válečné konflikty, neexistuje významnější forma politického násilí, než je dnes tolik skloňovaný terorismus. Zkušenost s terorismem má dnes snad každá země, která si uvědomuje jeho nebezpečí pro vlastní svrchovanost. Přesto existují i země, které terorismus naopak prokazatelně podporují.[27]

3.1 Historické etapy mezinárodního terorismu

Problematika historického vymezení vývoje terorismu jednoznačně souvisí s historií vedení válek a terorem páchaným na civilním, v boji nezúčastněném obyvatelstvu. Toto historické vnímání vývoje terorismu se tedy přímo odvíjí od časového, geografického a ideového působení.

Jednotlivé etapy mezinárodního terorismu lze podrobit následující klasifikaci [13]:

- 1) Historická etapa – trvající do konce 17. století
- 2) Nacionalistická etapa – probíhající od počátku 18. století až do konce roku 1913
- 3) Etapa válek – probíhající v letech 1914 – 1945
- 4) Etapa studené války – probíhající od roku 1946 až do roku 1989

Vzhledem k tomu, že tato kapitola diplomové práce je zaměřena na boj Evropské unie s mezinárodním terorismem, etapa studené války zde bude pouze stručně nastíněna.

3.1.1 Studená válka (1946 – 1989)

Termín „studená válka“ se používá pro konflikt mezi národy, který nezahrnuje vojenské akce, ale je zaměřen především na akce ekonomické či politické.

Spojené státy vs. Sovětský svaz

Už od roku 1945 můžeme mluvit o stálém zvyšování napětí mezi USA a SSSR. Neshody se týkaly hlavně osudu poválečného Německa – západní mocnosti navrhovaly federaci a Sovětský svaz trval na jednotném státě. Dále rozdělení poválečné Evropy na zájmové sféry USA a západních spojenců a SSSR.

Za počátek studené války mnoho historiků považuje svržení atomové pumy na japonská města Nagasaki a Hirošimu a poté projev tehdejšího amerického prezidenta Harryho S. Trumana v roce 1947, kterým zformuloval nový směr zahraniční politiky USA (tzv. Trumanova doktrína, která byla vyhlášena 12. března 1947). Truman v projevu vyhlásil, že USA se mají stát garantem svobody a demokracie všude ve světě a mají poskytnout pomoc zemím ohrožených diktátory, totalitou, ať už zvenčí nebo zevnitř. Pomoc měla být finanční, hospodářská, ale i vojenská.

Studená válka se vedla v letech 1947 až 1991 mezi Spojenými státy a jejich spojenci sdruženými v NATO na jedné straně a Sovětským svazem (SSSR) a jeho spojenci v rámci Varšavské smlouvy¹⁷ na straně druhé. Součástí studené války byly také závody ve zbrojení.

Studená válka se projevovala vzájemnou nedůvěrou, podezíravostí a nedostatkem snahy o oboustranné porozumění. Několikrát se vyhrotila natolik, že výrazně vzrostly obavy z možného vzplanutí třetí světové války. Ale hrozba hromadného nasazení jaderných zbraní a vzájemného zničení, konfliktu účinně zabránila.

Spojené státy obviňovaly Sovětský svaz, že se snaží ve světě rozšiřovat své pojetí komunismu. Sovětský svaz proti tomu obviňoval Spojené státy z prosazování imperialismu¹⁸ a snahy o potlačení revolučních hnutí v jiných zemích.

---

¹⁷ Vojenský pakt evropských zemí tzv. východního bloku, existující v letech 1955 – 1991.

¹⁸ Velmocenské, dobyvačné a militantní politiky, vedené snahou o rozšíření vlivu jednoho státu nad jinými s cílem vytvoření velmoci nebo získání dominantního postavení nad územím, které si na tento stát činí nárok z náboženských, politických nebo nacionálních důvodů.[15]

V období 1947 – 1991 studená válka vyústila v několik lokálních konfliktů. Největší z nich byly korejská válka (1950 – 1953), válka ve Vietnamu (1964 – 1975) a sovětská invaze do Afghánistánu (1979 – 1989). V těchto konfliktech se ale místo obou velmocí v opravdovém boji střetly pouze jejich spojenecké státy. Velmocí se v průběhu studené války do přímého ozbrojeného konfliktu nikdy nedostaly. Několikrát k němu ale měly velmi blízko, nejblíže zřejmě v roce 1962 během kubánské krize¹⁹.

Na počátku studené války v roce 1948, přišla Amerika s nabídkou ekonomické obnovy zničeného evropského hospodářství. Tento tzv. Marshallův plán²⁰ byl schválen na konferenci v Paříži 12. července – 22. září 1947. Právě ten pomohl rozdělení Evropy na dva mocenské bloky. Státy, které na nátlak nebo na příkaz Moskvy plán hospodářské pomoci odmítly, zůstaly v mocenském bloku Sovětského svazu.

Mapa č. 1: Země, které přijaly Marshallův plán

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Marshall%C5%AFv_pl%C3%A1n

Mapka ukazuje země, které přijaly Marshallův plán (zeleně). Červené sloupce vykazují relativní míru celkové obdržené pomoci.

---

¹⁹ Kubánská (též Karibská) krize byla mezinárodní politická krize. Hrozilo, že přeroste v jaderný konflikt. Vypukla v roce 1962 v důsledku rozmístění sovětských raket středního doletu na Kubě. V reakci na to vyhlásily USA blokádu Kuby, která měla zabránit dopravení dalších raket na toto území.

²⁰ Oficiálně „Plán evropské obnovy“ (angl. *European Recovery Program*), který byl přijat Kongresem 3. dubna 1948 s cílem organizovaně zabezpečit americké úsilí pomoci poválečné Evropě.

Studená válka postihla i Československo, které mělo společnou hranici se spolkovou republikou Německo a s neutrálním Rakouskem.

Železná opona²¹ (pojem, který se dostal do podvědomí poté, co jej ve Fultonu v březnu 1946, okrese amerického státu New York, použil Winston Churchill) oddělila například Bratislavu od Vídně, které byly ještě před válkou spojeny tramvají.

Studená válka skončila rozpadem SSSR počínajícím ve druhé polovině 80. let a definitivně na přelomu 80. a 90. let, kdy došlo ve většině zemí sovětského bloku k obnově demokratického zřízení a tržní ekonomiky.[33]

Etapa studené války se od ostatních etap vývoje odlišovala masivním nárůstem projevů mezinárodního terorismu a právě skutečnost nevyhlášeného konfliktu umocnila skutečný nárůst projevů terorismu, takového, který byl podporován jednotlivými bloky. Tento nárůst spočíval především v míře angažovanosti jednotlivých aktérů studené války v lokálních konfliktech a v počtu realizovaných teroristických útoků, počtu osob při nich zabitých a zraněných. Trend nárůstu v období let 1968 až 1988 dokumentuje následující tabulka č. 3.

Tabulka č. 3: Trend nárůstu teroristických útoků v období let 1968 až 1988

Rok	Počet útoků	Počet zabitých osob	Počet zraněných osob
1968	98	28	169
1978	222	138	375
1988	369	702	1 832

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z: www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6263

V období let 1968 až 1988 došlo rovněž k nárůstu množství jednotlivých forem teroristických útoků. Nově se objevily žhářské útoky či braní rukojmí. K nárůstu došlo především u ozbrojených útoků, bombových útoků a únosů, viz. Tabulka č. 4.

---

²¹ Železná opona bylo označení pro nepropustnou hranici mezi západním a východním blokem v době studené války. Nacházela se na západní hranici NDR, Československa, Maďarska, ale i Rumunska a Bulharska.

Jednotlivé teroristické útoky v průběhu celého období studené války svojí rozmanitostí, povahou, rozsahem způsobených ztrát a škod již představují formu vojenské taktiky.

V této etapě byly především teroristické skupiny podporovány státy, resp. skupinami podporovanými jednotlivými vládami. Dalším významným prvkem této etapy byl významný rozmach revolučního terorismu a partyzánských bojů.

Tabulka č. 4: Nárůst forem teroristických útoků v období let 1968 až 1988

Rok	Ozbrojený útok	Žhářství	Sebevražedný útok	Braní rukojmí	Bombový útok	Přepadení	Únos	Nekonvenční útok	Ostatní
1968	7	0	4	0	80	6	1	0	0
1978	40	2	19	11	129	1	15	5	0
1988	34	5	36	10	246	4	32	1	1

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z: www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6263

I přesto, že byla studená válka ukončena, navazující období bylo provázáno neustálým bezpečnostním napětím. Tvář terorismu se po roce 1990 ovšem změnila celkově, a to poměrně zásadním způsobem. Ideologicky motivovaný terorismus ustoupil do pozadí a jeho místo postupně zaujal terorismus náboženský a nacionalistický, což následně vedlo i ke změnám teroristických cílů, metod a využívaných prostředků. Pozornost začala být věnována především projevům nábožensko-politického terorismu, ultrapravicového terorismu a v neposlední řadě ZHN.

Za jeden z význačných rysů změny povahy mezinárodního terorismu koncem 20. století je možné považovat jeho zapojení v rámci separatistických konfliktů. Evropa to nejvíce pocítila na svém jihu, když došlo k rozpadu bývalé Jugoslávie. Doprovodným

projevem těchto konfliktů se stal separatistický terorismus, a to i z důvodu nepříliš úspěšného řešení těchto konfliktů ze strany OSN či jiných angažovaných organizací.

Evropské konflikty koncem 20. století byly rovněž založeny na intenzivnějším vnímání nárůstu etnických rozdílů a nacionalismu.[13]

Graf č. 2: Celkový nárůst bezpečnostního napětí v důsledku počtu teroristických útoků

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z: www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6263

Prezentovaný graf č. 2 dokumentuje rostoucí trend v počtu teroristických incidentů spáchaných ve světě, kdy např. počet incidentů za prvních pět měsíců roku 2006 přibližně odpovídá součtu útoků spáchaných za roky 1999 až 2000. Dalším charakteristickým rysem je rostoucí trend co do počtu osob zraněných při teroristických útocích.

3.2 Počátky terorismu v Latinské Americe

3.2.1 Che Guevara

Dr. Ernesto Rafael Guevara de la Serna (stručný životopis viz. Příloha č.3), přezdívaný jako Che Guevara nebo také el Che byl argentinský lékař, marxistický

revolucionář a vůdce kubánských guerill²². Po promoci na medicíně v roce 1953 se rozhodl pro práci v kolonii nemocných leprou ve Venezuele.

Na cestě do Venezuely se v hlavním městě Peru setkal s Ricardem Rojem, právníkem, který vnesl do jeho života nový náhled. Guevara změnil svůj plán jet do Venezuely a místo toho odjel s Rojem do Guatemaly.

Později se v Mexiku seznámil s Fidelem Castrem²³ a připojil se k jeho Hnutí 26. července²⁴. V prosinci 1956 byl Guevara mezi revolucionáři, kteří pod vedení Castra provedli invazi na Kubu s úmyslem svrhnout diktátora F. Batistu.

Z Guevary se brzy stal prominent, hrající klíčovou roli v dva roky trvající guerillové válce, která nakonec vedla k Batistově pádu. Guevara získal kubánské občanství a začal působit na různých postech v nové Castrově vládě (nejdříve byl velitelem věznice, poté se stal prezidentem kubánské národní banky a později řídil také ministerstvo průmyslu), během něhož se snažil dál propagovat svou vizi spravedlivé beztřídní společnosti. Ve výkonu svých funkcí je popisován jako neústupný, neschopný kompromisů, neflexibilní, ale taktéž neúplatný.

V roce 1966 opustil Che Guevara kvůli rozporům s Castrem a představiteli Sovětského svazu Kubu, aby pokračoval v šíření revoluce v dalších státech, nejdříve v Zairu (dnešní Kongo) a potom v Bolívii. V obou případech neměl moc velký úspěch.

V Bolívii byl také zajat při vojenské operaci bolívijské armády, podporované americkou CIA a 9. října 1967 bolívijský prezident René Barrientos nařídil Guevarovu popravu.

Po smrti bylo jeho tělo prostříleno tak, aby zranění vypadala, jako by byl Guevara zabit v boji s armádou. Tělo bylo posléze pohřbeno do neoznačeného hrobu. Tento hrob byl objeven až 30 let po jeho smrti a ostatky slavnostně převezeny na Kubu 13. července 1997.

Po své smrti se Che Guevara stal jako teoretik i taktik guerillového boje hrdinou socialistických revolučních hnutí celého třetího světa. Pro levicové idealisty je dodnes populární ikonou revolucionáře. Inspiroval tisíce studentů a aktivistů po celé Latinské Americe k zasvěcení svých životů guerillovým potyčkám. Mylně je často považován za vzor mírového idealismu. Che Guevara vždy hlásal ozbrojený boj.[14]

---

²² též partyzánský boj, drobná válka či záškodnická válka. Forma vedení ozbrojeného konfliktu, která se vyhýbá velkým a rozhodujícím bitvám.

²³ Fidel Alejandro Castro Ruz (* 1926) je bývalý kubánský prezident a revolucionář. Vládl od roku 1959 až do roku 2006, kdy těžce onemocněl a jeho funkce přezval jeho bratr Raúl Castro.

²⁴ Hnutí 26. července bylo kubánské guerillové hnutí odpůrců diktátorského režimu Fulgencia Batisty pod velením Fidela Castra.

Che Guevara během svých cest také několikrát navštívil Československo.

3.3 Počátky moderního terorismu v Evropě

3.3.1 Rudé brigády v Itálii

Dějiny italského terorismu začaly 12. prosince 1969, kdy v hlavním městě Římě, vybuchla první bomba. Ještě téhož dne vybuchla druhá bomba v Zemědělské bance v Miláně a usmrtila šestnáct lidí. Tím začaly dějiny italského terorismu v němž vznikla organizace zvaná Rudé brigády, také nazývaná jako „Červené brigády“. Tato italská levicová teroristická organizace byla aktivní zejména v 70. letech 20. století. Historie této skupiny začala v roce 1969, kdy Renato Curcio²⁵ a Margherita Cagolová vytvořili organizaci zvanou „Metropolitní politický kolektiv“.

Skupina se zpočátku zabývaly pouze vydáváním ultralevicového časopisu. Později její členové začali podnikat sabotáže ve velkých fabrikách, hlavně v Miláně a Turíně.

V době svých počátků byla podporována také československou StB. V roce 1972 uskutečnila tato skupina svoji první akci, kdy unesla vedoucího pracovníka firmy Sit-Siemens. Od roku 1973 do roku 1974 následovaly únosy čelních představitelů velkých italských firem, poté se Rudé brigády začaly specializovat na únosy soudců. Přibližně v této době se jejich taktika a agenda začala podstatně lišit od jiných, tehdy působících ultralevicových skupin a začali se stávat mnohem více agresivnějšími a organizovanějšími než jejich vrstevníci.

V červnu 1974 proběhly první smrtící útoky, při kterých zahynuli dva italští neofašisté. Nejznámějším a nejšokujícím zločinem spáchaným touto organizací byl únos a vražda předního křesťansko-demokratického politika Aldo Mora²⁶ v roce 1978. Tento lídr křesťanské demokracie byl zabit po 55 dnech věznění, když státní orgány nepřistoupily na jejich podmínky.

Ačkoliv Rudé brigády spáchaly přes 14 000 násilných činů, často jim byla veřejně připisována odpovědnost i za činy, které nespáchaly. Dlouhou dobu byli

---

²⁵ Renato Curcio (narozený 23. září 1914) byl jedním ze zakladatelů Rudých brigád.

²⁶ Aldo Mora byl (narozený 23. září 1916) byl italský politik a dvakrát premiér Itálie. Byl tak jedním z nejdéle sloužících poválečných premiérů.

obviňování např. za velký bombový útok na železniční stanici v Boloni v srpnu 1980, při němž bylo zabito 85 lidí.

Síla skupiny a počet jejich akcí začal rapidně klesat poté, co se tato skupina jednak rozštěpila na dvě frakce v roce 1984, tak po zadržení množství jejich členů. Mnoho členů této skupiny také uteklo do zahraničí, hlavně do Francie a jižní Ameriky.

Poslední výraznější známky aktivity skupiny se projeví v roce 1989. V tomto roce byla také většina členů skupiny odsouzena k vysokým trestům.

Ačkoliv později se v Itálii sporadicky uskutečnilo několik malých teroristických akcí, ke kterým se přihlásily Rudé brigády, jejich strůjci však pravděpodobně neměli s původními členy většinou nic společného.[19]

3.3.2 Frakce Rudé armády v Německu

Frakce Rudé armády (RAF) byla západoněmecká levicová teroristická skupina aktivní v letech 1970 – 1993. Sami se označovali jako komunistická městská partyzánská skupina. Skupinu založili v roce 1970 Andreas Baader, Gudrun Ensslinová, Horst Mahler, Ulrike Meinhofová, Irmgard Möllerová a další (foto viz. Příloha č. 4).

Původ skupiny lze najít ve studentském hnutí v západním Německu na konci 60. let, kdy během demonstrace u budovy opery, policie zastřelila německého studenta. To se pro jeho přátele stalo impulsem k rozhodnutí přejít k ozbrojenému boji. Prvními vůdci skupiny se stali Andreas Baader a Gudrun Ensslinová.

Z protestu proti válce ve Vietnamu spáchali 2. dubna 1968 dva bombové útoky na obchodní domy ve Frankfurtu nad Mohanem. Krátce nato byli zatčeni. Poté, co se odvolali, byli v listopadu 1969 propuštěni a skupina utekla do ciziny. V dubnu 1970 byl dopaden Baader. V květnu téhož roku vstoupila na scénu nejznámější osobnost skupiny, sympatizující novinářka, Ulrike Meinhofová. Ta spolu s Mahlerem a Ensslinovou, která vystupovala pod falešnou identitou, naplánovala Baaderův útěk z vězení. V květnu 1970, kdy Baader navštívil studovnu Institutu pro sociální otázky, Meinhofová spolu s ozbrojenou skupinou, přepadli ostrahu a Baader utekl.

Útěkem Baadera z vězení vznikla první generace RAF, někdy označována jako „Skupina Baader-Meinhofová“. Jejich strategická linie byla na rozdíl od italských teroristů internacionálnější. Proto se také okamžitě spojili s palestinskými teroristickými hnutími, od nichž za poskytnutí základů získali zbraně a odpovídající výcvik. Německý

stát se vůči teroristům ukázal daleko více neústupnějším než italský. Došlo ke zpřísnění policejní kontroly a rozšíření pravomocí policie. To vše pomohlo pořádkovým silám dosáhnout významných výsledků.

V květnu 1972 po sérii přepadení bank a bombových útoků, policie zadržela a odsoudila Baadera i Meinhoferovou, která se v cele v roce 1976 oběsila. Spekuluje se, že důvodem byly spory a konflikty s ostatními členy skupiny RAF, především s Ensslinovou, sice méně slavnou, ale ve skutečnosti vůdčí postavou RAF. Ensslinová byla zadržena v červnu 1972. Postupně tak byli zatčeni všichni členové první generace RAF.

Následujícího roku 1973 druhá generace RAF unesla představitele křesťansko-demokratické strany v Berlíně, Petera Lorenze. Německá vláda tak poprvé ustoupila a propustila šest teroristů. Zahájil se tím nejdramatičtější rok německého terorismu.

Frakce Rudé armády spáchala vraždu generálního prokurátora a následovala vražda prezidenta Dresdner Bank. V září téhož roku došlo také k únosu prezidenta Asociace německých průmyslníků Hannse-Martina Schleyera. RAF za jeho propuštění požadovala osvobození všech vězněných členů RAF. Ve stejnou dobu skupina arabských teroristů unesla letadlo společnosti Lufthansa na cestě z Mallorky a jejich požadavkem také bylo propuštění členů RAF. Požadavkům však nebylo vyhověno a letadlo bylo na letišti v Mogadišu osvobozeno speciální jednotkou. Následující den 18. října 1977 byla ve věznici ve Stammheimu nalezena mrtvá těla Baadera a Ensslinové. Unesený Schleyer byl zastřelen.

Skupina pokračovala ve svých útocích proti policejním a americkým vojenským cílům. Počátkem 80. let skupinu opustilo mnoho členů, kteří dostali novou identitu ve Východním Německu. Z hlavních osob byli v roce 1982 zatčeni Brigitte Mohnhauptová a Christian Klar.

Třetí generace RAF se v letech 1985 – 1993 zaměřila výhradně na atentáty, které byly podstatně jednodušší, než únosy a vydírání, přičemž mezi cíle teroru nepatřili hlavní představitelé německého kapitalismu a imperialismu, ale také osoby širší veřejnosti prakticky neznámé.

Horst Mahler, jeden ze zakládajících členů ultralevicové teroristické organizace RAF, který stále žije, byl v roce 2004 odsouzen k trestu odnětí svobody a bylo mu zakázáno vykonávat povolání obhájce.

Frakce Rudé armády existovala celkem 28 let, od osvobození vězně Andrease Baadera až po oficiální prohlášení o jejím rozpuštění v dubnu 1998. RAF zavraždila celkem 34 lidí, mezi nimi celou řadu zástupců státního pořádku.[19]

3.3.3 Ilich Ramirez Sanchez

Dnes skoro šedesátiletý terorista Ilich Ramirez Sanchez (stručný životopis viz. Příloha č. 5), známý spíše pod přezdívkami Šakal nebo Carlos, si v současnosti odpykává trest doživotního vězení.

Levicový extremist, který svoji kariéru profesionálního teroristy spojil s palestinskými militantními organizacemi, se zodpovídá za smrt jedenácti lidí ve Francii. Podle prokuratury zabíjel proto, aby dosáhl propuštění své družky a bývalé německé „revolucionářky“ Magdalény Koppové. Ta byla v době jeho teroristických útoků ve francouzském vězení.[28]

V 80. letech byl Carlos politicky blízký radikální Lidové frontě za osvobození Palestiny. Vedl tehdy mnohonárodní skupinu teroristů, která působila po celém světě s podporou tajných služeb tehdejšího komunistického bloku. Zázemí a finance poskytovaly Šakalovi hlavně Libye a bývalý komunistický Jižní Jemen. Spolupracoval ale také s tajnými službami ve východní Evropě, zejména s východoněmeckou Stasi²⁷.

Už jako šestadvacetiletý unesl v roce 1975 do Alžírsku 11 ministrů z vídeňské konference Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC). Při akci přišli o život tři lidé. Údajně stál také za masakrem izraelských sportovců na olympijských hrách v Mnichově v roce 1972, za obsazením francouzského velvyslanectví v Haagu v roce 1974 a za únosem francouzského dopravního letadla do ugandského Entebbe v roce 1976. Měl prsty i ve výbuchu ve francouzském kulturním středisku v západním Berlíně v srpnu 1983, při němž zahynul jeden člověk a 22 lidí bylo zraněno.

Francouzská justice pak Carlose žalovala za atentát v centru Paříže v dubnu 1982, při kterém zahynul jeden člověk a 63 lidí bylo zraněno. Žaloba pak byla rozšířena o atentát proti vlaku Paříž – Toulouse v březnu 1982 (pět mrtvých, desítky zraněných), pumový útok na nádraží v Marseille v prosinci 1982 (dva mrtví, 34 zraněných), pumový

---

²⁷ Ministerium für Staatssicherheit (česky: *Ministerstvo pro státní bezpečnost*), známá spíše jako Stasi, byla hlavní tajnou službou a rozvědkou NDR. Velitelství sídlilo ve Východním Berlíně. Ministerstvo bylo založeno v roce 1950.

atentát v rychlovlaku TGV Marseille – Paříž 31. prosince 1983 (tři mrtví, 20 zraněných), vraždu dvou příslušníků tajných služeb v červnu 1975 v Paříži a atentát v nákupním centru v pařížské části Saint-Germain v září 1974, při kterém přišli o život dva lidé a přes 30 bylo zraněno.

Ve druhé polovině 80. let své aktivity omezil. Skončil v Súdánu, kde podle svého tvrzení konvertoval k islámu a oženil se.

Carlos byl dopaden v roce 1994, kdy ho v jeho súdánském úkrytu vypátrali francouzští agenti a o tři roky později v předvečer Štědrého dne byl odsouzen na doživotí za vraždu dvou policistů z roku 1975.

V současné době si odpykává trest ve věznici Clairvaux na severovýchodě Francie. V této věznici strávil už 12 let.[38]

3.4 Počátky zahraničně-politické spolupráce zemí Společenství

Počátky integrace zahraničně-politické a bezpečnostní politiky členských států Společenství byly poznamenány několika výchozími determinantami. Evropský integrační proces byl zahájen v roce 1952, kdy zakládající členové ESUO už byli s výjimkou Německa – signatáři Bruselské dohody, a tudíž členy tzv. Západní unie a současně členy NATO. Základní bezpečnostní a obranné potřeby těchto zemí tedy byly na začátku 50. let zajištěny členstvím v obou organizacích. Myšlenka integrace zahraničně-politické agendy a vytvoření společné obrany šesti zakládajících členů se však ukázala jako politicky neprůchodná. Založení ZEU v roce 1954 dále pouze potvrdilo, že evropské země nepovažují za nutné přistoupit k supranacionalizaci této oblasti.[1]

3.4.1 Platforma TREVI

Mezivládní aktivita Společenství nazývána TREVI – zkratka „terorismus, radikalismus, extremismus a mezinárodní násilí“ (Terrorisme, Radicalisme, Extremisme, Violence internationale) byla zahájena v roce 1975 v Římě a působila od roku 1976 na základě rozhodnutí ministrů členských států Společenství, zodpovědných za záležitosti justice a vnitřních věcí. Skupina dostala název podle římské fontány di Trevi. Ve skutečnosti byla velmi volným sdružením, než fungující institucí. Setkání

se měla konat dvakrát v roce, ale následně byla pracovní skupina TREVI obsahově včleněna do činnosti Europolu.

Původně vznikla jako neformální sdružení, jehož úkolem bylo zabývat se problémy spojenými s přeshraničním terorismem. Jejím cílem bylo zajistit užší spolupráci mezi jednotlivými orgány ES, které mají v členských zemích v kompetenci výkon práva. Mezi další cíle této skupiny patřilo například posílení komunikace mezi jednotlivými policejními a vyšetřujícími složkami v členských zemích ve prospěch společné strategie boje proti terorismu a zajištění výměny odborníků. Spolupráce nad výzbrojí a technologiemi nutnými v boji proti terorismu, byly definovány 29. června 1976. Splnění těchto cílů bylo zajišťováno prostřednictvím několika postupně vznikajících pracovních skupin.[32]

TREVI I.

Jako první byla vytvořena pracovní skupina TREVI I. se zaměřením na dosažení větší informovanosti, zajištění bezpečnosti a boj s terorismem. Její působení spočívalo ve výměně informací o plánech a strategiích jednotlivých teroristických skupin a vyvíjení vlastních strategií pro bezpečnost transportů osob a dodávek materiálů.

TREVI II.

TREVI II. se zabývala organizací práce policie, její taktikou a výbavou. Pro činnost této skupiny byla typická především výměna informací, technologií a taktiky při řešení problémů veřejného pořádku.

TREVI III.

Pracovní skupina TREVI III. byla zaměřena na boj s mezinárodním organizovaným zločinem, tedy na problematiku pašování drog, ochranu bankovních domů apod.

V roce 1988 prošlo TREVI zásadní změnou z hlediska své vnitřní struktury. Na zasedání Evropské rady konaném 2. – 3. prosince 1988 byla věnována pozornost dokončování společného trhu a v této souvislosti také agendě vnitřních věcí, což vyplývalo ze situace po vstupu JEA v platnost v roce 1987. Proto bylo v roce 1988

dosavadní členění této aktivity rozšířeno a ke skupinám TREVI I. – III. přibyla ještě skupina s názvem TREVI 92.

TREVI 92

Tato pracovní skupina se zabývala pohybem osob jako součástí společného trhu z bezpečnostního hlediska, tedy především technickými podmínkami výměny informací o pohybu osob a předmětů.

Tato základní skupina TREVI se postupně dále rozvíjela. Vznikla celá řada ad hoc²⁸ pracovních skupin, jako například pracovní skupina pro imigraci (1986), která koordinovala azylovou a uprchlickou politiku mezi jednotlivými členskými zeměmi, nebo skupina zabývající se organizovaným zločinem (1992). TREVI také spolupracovala s třetími zeměmi.

V roce 1990 ministři TREVI odsouhlasili vytvoření Evropské protidrogové jednotky, předchůdce Europolu. Následná Amsterodamská smlouva z roku 1999 pak tuto oblast spolupráce převedla do činnosti Europolu a posílila jeho funkci.[1]

3.4.2 Tři pilíře Evropské unie

Maastrichtská smlouva, jejíž oficiální název je „Smlouva o Evropské unii, která vstoupila v platnost 1. listopadu 1993, přetvořila předcházející Evropské hospodářské společenství v Evropské společenství. Současně s tím formálně rozdělila politiku EU v nové organizační a právní struktuře EU do tří hlavních oblastí jednotlivých tzv. politik EU, které byly pojmenovány „pilíře“.[30]

---

²⁸ Pro tento případ.

Tabulka č. 5: Politika Evropské unie – „Tři pilíře“

I. Evropské společenství	II. Společná zahraniční a bezpečnostní politika	III. Policejní a justiční spolupráce
<ul style="list-style-type: none"> • Společná zemědělská politika • Hospodářská a měnová unie • Celní unie a Společný trh • Regionální a strukturální politika • Dopravní politika • Sociální politika • Schengenský prostor • Vědecko-výzkumná politika • Občanství EU • Politika hospodářské soutěže • Ekologická politika • Vzdělání a kultura • Společná rybolovná politika 	<p>Zahraniční politika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spolupráce v zahraniční politice • Dodržování míru • Volební pozorovatelé • Lidská práva • Demokracie • Rozvojová pomoc <p>Bezpečnostní politika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Evropská bezpečnostní polit. • Evropské síly rychlé reakce • Odzbrojování 	<ul style="list-style-type: none"> • Pašování drog a obchod se zbraněmi • Obchod s lidmi • Terorismus • Zločiny proti dětem • Organizovaný zločin • Korupce

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0ablona:T%C5%99i_pil%C3%AD%C5%99e_EU

Druhý a třetí pilíř jsou označovány jako mezivládní, protože se u nich neuplatňuje nadstátnost, ale spolupráce analogická běžné mezinárodní organizaci (tj. rozhodnutí orgány EU je zásadně jednomyslné – tzv. mezivládní metoda rozhodování).

Druhý pilíř EU – Společná zahraniční a bezpečnostní politika

Druhý pilíř zahrnuje všechny oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky. Od 70. let členské země ES v oblasti zahraniční politiky spolupracovaly prostřednictvím mechanismu tzv. Evropské politické spolupráce. Od vstupu v platnost Maastrichtské smlouvy, Evropská unie vytváří Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (SZBP). Právním základem SZBP je Hlava V Smlouvy o EU. Podle článku 11 je cílem SZBP zabezpečovat společné hodnoty, základní zájmy, nezávislost a integritu EU, posilovat její bezpečnost, zachovat mír a posilovat mezinárodní bezpečnost, podporovat mezinárodní spolupráci a rozvíjet a upevňovat demokracii a právní stát, jakož i respektování lidských práv a základních svobod.

Druhý pilíř má mezivládní charakter, rozhodovací i výkonné pravomoci zůstávají v rukou členských zemí. O většině záležitostí se rozhoduje jednomyslně.

Hlavním orgánem v rámci SZBP je Rada, která sdružuje ministry zahraničí členských zemí. Strategická rozhodnutí přijímají hlavy členských zemí na zasedáních Evropské rady, tzv. summitech EU.[18]

Posílená spolupráce ve druhém pilíři

Posílená spolupráce znamená možnost, aby skupina osmi a více členských států Unie mohla mezi sebou nastolit užší integraci v určitém sektoru spolupráce přijetím právních aktů podle stávajícího právního základu stanoveného ve Smlouvě o založení ES nebo ve Smlouvě o EU, a to za určitých podmínek a podle zvláštního schvalovacího postupu.[5]

Niceská smlouva z roku 2003 nově zavedla posílenou spolupráci v rámci druhého pilíře, tj. v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Jejím účelem je v některé z oblastí druhého pilíře chránit hodnoty Unie a sloužit jejím zájmům tím, že potvrdí její identitu jako soudržné síly v mezinárodních vztazích. Posílená spolupráce se týká provádění společné akce nebo společného postoje. Nemůže se týkat otázek souvisejících s vojenstvím nebo obranou.

Třetí pilíř EU – Policejní a justiční spolupráce v trestních věcech

Třetí pilíř, jehož základ tvoří Hlava VI Smlouvy o EU, pomáhá při vytváření Evropské unie jako prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Jeho jádrem je policejní a soudní spolupráce v trestních věcech a spolupráce při předcházení a potírání rasismu a xenofobie. Negativní jevy, na které EU v rámci třetího pilíře zaměřuje svoji pozornost zahrnují organizovanou i neorganizovanou kriminalitu, obchod s lidmi, trestné činy proti dětem, obchod s drogami, obchod se zbraněmi, korupci a další.

I třetí pilíř má mezivládní charakter a také v jeho rámci je nejdůležitějším orgánem Rada ministrů. Prostředky, kterými zde Unie dosahuje svých cílů, tvoří spolupráce policejních, celních a justičních orgánů členských zemí, spolupráce prostřednictvím agentur Europol a Eurojust a postupná harmonizace trestního práva.[18]

Posílená spolupráce ve třetím pilíři

Účelem posílené spolupráce v oblasti třetího pilíře, tj. oblasti policejní a soudní spolupráce v trestních věcech, je umožnit, aby se Unie rychleji rozvíjela v prostor svobody, bezpečnosti a práva, při zachování pravomocí Evropského společenství, jakož i cílů stanovených v Hlavě VI Smlouvy o EU.

Členské státy, které mezi sebou zamýšlejí navázat tuto posílenou spolupráci, podají žádost Komisi, která může předložit návrh Radě. Povolení k posílené spolupráci udělí Rada kvalifikovanou většinou na návrh Komise nebo na podnět nejméně osmi členských států a po konzultaci s Evropským parlamentem.[5]

Význam třetího pilíře EU vzrostl po teroristických útocích na New York a Washington z 11. září 2001. Členské státy Unie nyní přikládají mnohem větší důležitost ochraně své vnitřní bezpečnosti společnými silami.

V případě přijetí Lisabonské smlouvy, která zásadním způsobem mění stávající základací smlouvy EU, tuto pilířovou strukturu Unie ruší (III. pilíř bude začleněn do komunitárního práva I. pilíře).

3.4.3 Evropský policejní úřad – Europol

O založení Europolu (angl. *European Police Office*) bylo rozhodnuto Maastrichtskou smlouvou ze dne 7. února 1992. Europol sídlí v nizozemském Haagu a v omezené míře zahájil svou činnost dne 3. ledna 1994 jako protidrogová jednotka Europolu (EDU – *Europol Drugs Unit*) bojující proti drogové činnosti. Postupně se rozšiřovaly jeho kompetence o další důležité oblasti trestné činnosti tak, aby přechod na plnou činnost Europolu byl kontinuální a bezproblémový. EDU nevyvíjela operativní činnost, proto byla její funkce ukončena vstupem Úmluvy o Europolu v platnost. Tato Úmluva byla ratifikována všemi členskými státy EU a vstoupila v platnost dne 1. října 1998. Europol začal fungovat v plném rozsahu dne 1. července 1999 v návaznosti na přijetí celé řady právních aktů souvisejících s Úmluvou. Europol má přibližně 600 zaměstnanců, z toho je přibližně 120 styčných úředníků Europolu, kteří zastupují různé donucovací orgány, jako je policie, celní úřady, cizinecká policie a další.

Založení a činnost Europolu je odpovědí na internacionalizaci kriminálních organizací propojených mezinárodně hlavně mezi jižní Amerikou, Evropou a Asií, fungujících na dlouhodobější časové bázi.

Europol vznikl s cílem vytvořit v rámci EU instituci, která by umožnila donucovacím složkám členských států Unie rychlou a co nejucelenější spolupráci v oblasti boje s organizovaným zločinem. Postupně byly aktivity Europolu rozšiřovány o další důležité oblasti trestné činnosti. Významným mezníkem pro činnost Europolu představoval vstup Amsterodamské smlouvy v platnost dne 1. května 1999. Amsterodamská smlouva mění spolupráci v oblastech justice a vnitřních věcí tím, že vyhláší cíl vybudovat tzv. prostor svobody, bezpečnosti a práva, při jehož realizaci byla Europolu přisouzena jedna z rozhodujících úloh.

Dne 1. ledna 2002 byl mandát Europolu rozšířen na všechny závažné formy mezinárodní trestné činnosti, které jsou vyjmenovány v příloze Úmluvy o Europolu. Smyslem Europolu je tedy zvýšit efektivnost a zlepšit policejní spolupráci členských států Unie, a to především při prevenci a potírání terorismu, pašování drog a dalších závažných forem mezinárodní (přeshraniční) organizované kriminality. Z výkonu své činnosti je Europol odpovědný Radě EU, která má na starosti hlavní kontrolu a řízení funkcí Europolu.[9]

Europol podporuje aktivity členských států v oblasti vymáhání práva zaměřené zejména proti:

- nezákonnému obchodování s omamnými látkami
- terorismu
- nezákonným přistěhovaleckým sítím
- padělání peněz a jejich platebních prostředků
- obchodování s lidmi, včetně dětské pornografie
- nezákonnému obchodování s motorovými vozidly
- praní špinavých peněz

Europol podporuje členské státy tím, že:

- usnadňuje výměnu zvláště operativních informací mezi svými členskými státy
- získává, shromažďuje a analyzuje informace a poznatky
- napomáhá vyšetřování v členských státech předáváním důležitých informací
- udržuje počítačový systém výměny informací
- vypracovává strategické zprávy
- prohlubuje odborné znalosti vyšetřovacích postupů používaných příslušnými orgány a mnoho dalších

3.4.4 Jednotka Evropské unie pro justiční spolupráci – Eurojust

Začlenění Eurojustu do Smlouvy o EU má za cíl „povznést“ kvalitativně soudní spolupráci k úrovni spolupráce mezi policejními orgány, a zajistit tak rovnováhu a shodný cíl soudní a policejní spolupráce na dostatečném právním základě.

Eurojust (angl. *The European Union's Judicial Cooperation Unit*) byl jako orgán EU založen rozhodnutím Rady EU o zřízení Eurojustu dne 28. února 2002 za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti. Předtím, od 1. března 2001, fungovala jako provizorní tzv. Předběžná jednotka pro soudní spolupráci pod označením „Pro-Eurojust“. Později byla smlouvou z Nice úloha Eurojustu doplněna i do primárního práva EU.

Hlavním úkolem Pro-Eurojustu byla spolupráce mezi vyšetřujícími orgány a orgány soudními, za účelem jednotné podpory spolupráce zvláště v případech přeshraniční organizované kriminality. Pro-Eurojust ukončil svoji činnost zahájením činnosti Eurojustu.

Sídlo Eurojustu je taktéž v nizozemském Haagu. Eurojust je orgánem EU zřízený ve III. pilíři za účelem zvýšení efektivity mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech mezi členskými státy EU, zejména v oblasti vyšetřování a stíhání závažné přeshraniční kriminality a organizovaného zločinu. Založení Eurojustu je nutno chápat jako významný krok vpřed. Jeho přínos je spojen s novou dimenzí soudní spolupráce, která spočívá v její koordinaci a podpoře ve spojení s vyšetřováním a trestním stíháním.

Důležitou otázkou související s fungováním Eurojustu je jeho vazba na evropské partnery. Především je třeba zmínit dohodu Eurojustu s Europolem a do budoucna předpokládanou dohodou s Evropskou komisí – OLAF. Spolupráce s těmito subjekty je pro boj s přeshraniční kriminalitou velmi důležitá a představuje nový vysoce účinný aspekt. Eurojust a Europol spolupracují zejména ve věcech týkajících se počítačové trestné činnosti, podvodů a korupce, veškeré trestné činnosti postihující finanční zájmy Společenství, legalizace výnosů z trestné činnosti (praní špinavých peněz), trestné činnosti proti životnímu prostředí a účasti na zločinecké organizaci. Spolupráci v těchto záležitostech tak může Eurojust významným způsobem omezit schopnosti teroristů zakrýt své aktivity při jejich přenášení z jednoho členského státu do druhého.

Eurojust vykonává své úkoly prostřednictvím národních členů nebo jako kolegium. Eurojust má 27 národních členů, z každého státu jeden. Předsedou jednotky Eurojust byl kolegiem zvolen zástupce Portugalska, José Luís Lopes da Mota.[11]

Cíle Eurojustu:

- zlepšovat spolupráci mezi příslušnými orgány členských států při zajišťování mezinárodní justiční pomoci a provádění žádostí o vydání
- podporovat a zlepšovat koordinaci vyšetřování a stíhání prováděnou příslušnými orgány členských států
- být jinak nápomocen příslušným orgánům dotčených států za účelem zvýšení efektivity jejich činnosti v dané trestní věci

3.4.5 Evropská zpravodajská služba

Nezanedbatelnou úlohu hrají při potírání terorismu také zpravodajské služby, jejich primárním úkolem je zabývat se těmi formami kriminality, které mají mimořádnou společenskou nebezpečnost a představují nebezpečí v podobě destabilizace společensko-ekonomického systému jednotlivých zemí. Terorismus takovouto formou kriminality bezpochyby je. Spolupráce zpravodajských služeb jednotlivých členských

států je velmi citlivou záležitostí, protože mezi nimi standardně funguje spíše určitá rivalita. Události posledních let však donutily ke spolupráci i zpravodajské služby.[7]

Návrh na vytvoření Evropské zpravodajské služby (EZS), který byl podán v roce 2005 a který souvisí s bojem proti terorismu a proliferační ZHN předpokládá, že EZS by disponovala evropskou sítí sdílených informací. Jde o návrh „nepolicejní“ služby, která by byla centrem pro analýzu, monitoring a vyhodnocování všech dostupných informací zpravodajských služeb o terorismu, organizovaném zločinu a proliferační ZHN v rámci Unie.

Hlavním argumentem pro zřízení EZS byla nezbytnost koordinace zpravodajských služeb na území Unie a společného posuzování rizik. EZS by měla, podle rakouského návrhu, produkovat měsíční vyhodnocení situace na území EU, kterou by projednávala Rada pro justici a vnitřní věci. EZS by představovala politické těleso a měla by být budována postupně v několika stádiích s tím, že výchozím počinem by bylo vybudování analytických kapacit pro klíčové oblasti evropské bezpečnosti²⁹

Je nezbytné vybudovat značně zdokonalené zpravodajské služby a navazující operativní činnost policejních a jiných bezpečnostních služeb při získávání nezbytných poznatků.

Překvapivost, způsob provedení a celková taktika konkrétního teroristického útoku je těžko předvídatelná a lze jí jen stěží včas a účinně čelit. Z tohoto důvodu nestačí stát při své ochraně, resp. i obraně, pouze s konvenčními prostředky jako jsou policejní a vojenské možnosti, ale musí spoléhat i na ostatní bezpečnostní služby. Hlavně pak na služby zpravodajské a na možnosti účinné mezinárodní spolupráce. Proto jsou do boje proti mezinárodnímu terorismu zapojeny všechny bezpečnostní služby v Evropské unii a také příslušné organizace a orgány EU.[4]

---

²⁹ Tento rakouský návrh se ovšem nesetkal s příliš velkou podporou ze strany členských států Unie.

3.4.6 Evropský zatýkáací rozkaz

Evropský zatýkáací rozkaz (angl. *European Arrest Warrant*, EAW), též evropský zatykač byl přijat rámcovým rozhodnutím Rady Evropské unie z 13. června 2002 o evropském zatýkáacím rozkazu a o předávání mezi členskými státy EU, které nahrazuje dosavadní instrumenty III. pilíře upravující extradici³⁰.

Evropský zatýkáací rozkaz je považován za jeden z klíčových prvků budovaného prostoru svobody, bezpečnosti a práva, coby jednoho z cílů evropské integrace. Představuje zásadní změnu ve spolupráci justičních orgánů členských států Unie v oblasti předávání pachatelů. Mechanismus evropského zatykače je ale zároveň značně kontroverzním prvkem evropské integrace, který v sobě kombinuje prvky evropského práva, vnitrostátního ústavního i běžného práva, ale i neprávnní politické a symbolické prvky.

Přijetí evropského zatykače vyrůstalo zejména ze „tří pilířů“:

- plánu na vybudování Evropského prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti, jak jej předvídá Amsterodamská smlouva i Smlouva z Nice
- událostí z 11. září 2001, které poukázaly na nutnost intenzivnější spolupráce mezi členskými státy
- omezené úspěšnosti dosavadního právního rámce spolupráce založené na mezinárodních smlouvách – v rámci III. pilíře EU nebo jiných mezinárodních struktur, zejména neuspokojující počet ratifikací

Evropský zatýkáací rozkaz je rozhodnutím vydaným soudem členského státu EU, kterým se vyžaduje zatčení a předání požadované osoby jiným členským státem. Může být vydán na podezřelého ze spáchání trestných činů, za které je možno uložit trest odnětí svobody (nebo jiné opatření omezující svobodu) s horní hranicí sazby alespoň dvanáct měsíců, a nebo na odsouzeného k trestu odnětí svobody (nebo k ochrannému opatření) v délce alespoň čtyř měsíců.[5]

---

³⁰ Vydání pachatele jedním státem druhému státu k potrestání.

První praktickou zkušenost s fungováním evropského zatykače získalo Švédsko, které hned v lednu 2004 požádalo o vydání „svého“ podezřelého, který byl zatčen ve Španělsku a posléze předán zpět na sever Evropy.

Hlavní problematické znaky běžné mezinárodní extradice[7]

- **Značná zdlouhavost celého procesu** – uvádí se, že od požádání o vydání podezřelého až po okamžik jeho skutečného přepravení uplyne v průměru 9 měsíců
- **Soudně-administrativní charakter extradice** – o vydání podezřelého nejprve rozhodují soudní orgány státu, které jej zadržují, a následně do hry vstupuje administrativní politický činitel a poslední slovo ohledně skutečného vydání má ministr spravedlnosti
- **Problém nevydání** – na základě mezinárodních smluv, na nichž proces extradice stojí, patří několik zásad, které mohou v praxi zabránit vydání podezřelého do dožadujícího se státu
- **Problematika státní suverenity** – v souvislosti s výše uvedeným můžeme konstatovat, že schopnost samostatně si upravovat oblast trestního práva patří k tradičním prvkům státní suverenity

Řešení, která přináší evropský zatykač[7]

- **Výrazné urychlení procesu** – celá procedura by měla být od zavedení evropského zatykače výrazně urychlena, o čemž svědčí i přesné stanovení lhůt (do září 2004 bylo vydáno 2 603 zatýkacích rozkazů, 653 osob bylo zatčeno a 104 osob bylo předáno, přičemž doba předávání klesla na pouhých 43 dní)
- **Ryze soudní charakter extradice** – schéma evropského zatykače se stává procedurou čistě soudního charakteru, čímž odpadá zásah exekutivní složky

- **Odstranění problému nevydání** – ruší se zásada nevydávání vlastních občanů a výrazně se omezují zásady reciprocity a speciality

Výraznou inovaci zavádí evropský zatykač v otázce zásady oboustranné trestnosti. Pokud osoba spáchá některý z přesně vyjmenovaných 32 trestných činů, např. terorismus, předá ji např. Česká republika do vyžadujícího státu, aniž by zjišťovala, že se jedná o trestný čin podle českého právního řádu. Zároveň však nezbytnou podmínkou je, aby za předmětný čin hrozil ve vyžadujícím státě trest odnětí svobody nejméně na 3 roky.

- **Zásada vzájemné důvěry** - systém „vydávání“ k trestnímu stíhání se nahrazuje systémem „předávání“, které vychází ze vzájemné důvěry mezi státy EU

Sporné body evropského zatykače[7]

Úprava evropského zatykače přináší zejména dva sporné momenty, a sice prolomení zásad nevydávání vlastních občanů a dvojí trestnosti.

- **Zásada nevydávání vlastních občanů** – vychází z historického faktu vzájemné nedůvěry mezi evropskými státy
- **Prolomení zásady dvojí trestnosti** – tato zásada by mohla přinést obtíže z důvodu rozdílnosti trestních úprav v jednotlivých členských zemích. Platí zásada, že jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem. Požadavek oboustranné trestnosti představuje typickou pojistku proti státům, které mají smluvní povinnost vydat někoho k potrestání za jednání, které samo o sobě nedává k trestnímu postihu důvod.

Přínosy evropského zatykače[7]

Evropský zatykač přináší průlom v otázce obou zmiňovaných zásad.

- **Zásada nevydávání vlastních občanů** – dnešní doba je charakteristická vysokou mobilitou lidí, zvyšující se mezinárodní spoluprací a také důvěrou mezi členskými státy EU, což reflektuje i nový systém předávání (např. ČR zvolila vysokou míru ochrany svých občanů a např. Estonsko vydávání vlastních občanů výslovně umožňuje)
- **Prolomení zásady dvojí trestnosti** – díky poválečnému procesu integrace se vztahy mezi členskými státy v rámci EU výrazně zlepšily a dosáhly již takové míry vzájemného sblížení hodnot a důvěry, že se potřeba lpět na principu oboustranné trestnosti rozplývá

4 Evropská unie a současný mezinárodní terorismus

Bezpečnost Evropské unie a jejích členských států získala nový rozměr naléhavosti zejména ve světle teroristických útoků v USA, Madridu a Londýně. Od Evropské unie se oprávněně očekává účinnější společný přístup k přeshraničním problémům, jako jsou ilegální migrace, obchod s lidmi, terorismus a organizovaný zločin, a k jejich prevenci, při záruce respektování základních práv a svobod.

Evropská unie se po více než půl století od zahájení projektu evropského sjednocování postupně stává bezpečnostním aktérem. Od svého počátku však nebyl projekt evropského sjednocování směřován k tomu, aby se Unie stala bezpečnostně-politickým hráčem nebo vojenskou mocností. Ovšem Evropská integrace již jednoznačně přesáhla oblast ekonomického sjednocování a postoupila do oblasti politické a bezpečnostní.[7]

Současný terorismus je charakteristický tím, že k prosazování svých zájmů potřebuje značný přísun peněz, pravidelný přísun zbraní a odlišná místa úkrytu pro své zastánce, což většině teroristických organizací dodává globální charakter. Jestliže dříve platilo, že teroristé nechtějí mnoho mrtvých, ale mnoho těch, kteří se budou dívat, je nyní zřejmé, že nastal obrat i v této záležitosti. Z tohoto úhlu pohledu je pak zřejmé, že by teroristé mohli být ochotni použít i ZHN. Současní teroristé jsou navíc značně asymetrickou hrozbou, když s velmi nízkými náklady dokáží způsobit obrovské škody.[7]

4.1 Organizace spojených národů a terorismus

První společné úsilí o mezinárodní kontrolu terorismu vyvolala zvýšená teroristická činnost po první světové válce. Ve třicátých letech narůstalo nebezpečí nacisticko-fašistické koalice a docházelo k četným atentátům. Po atentátu na jugoslávského krále Alexandra I. a francouzského ministra zahraničí Louise Barthoua (1934) podala Francie v Radě Společenství národů návrh na Úmluvu o mezinárodním předcházení a trestání terorismu (1937). Úmluvu podepsalo 23 států, ale nevstoupila v platnost. Neúspěšně skončila i doprovodná Úmluva o zřízení mezinárodního trestního soudu (1937), protože ji podepsalo pouze deset států.[20]

Ženevská úmluva

Dalším projektem byla **Úmluva o předcházení a potlačování terorismu**, připravena k podpisu v Ženevě dne 16. listopadu 1937. Tato úmluva reagovala na tehdejší mezinárodně-politické události. Pro tuto úmluvu je příznačné, že teroristický akt je charakterizován obecným měřítkem vyvolání strachu a výčtem jednotlivých činů.

Ženevská úmluva, nejdůležitější smlouva před druhou světovou válkou nebyla ratifikována potřebným množstvím států a proto nevstoupila nikdy v platnost. Přesto se tato úmluva stala důležitým výchozím dokumentem pro pozdější kodifikaci i pro úpravu v národních zákonech.

Do začátku druhé světové války nevytvořilo mezinárodní právo žádné skutečně účinné nástroje proti terorismu a až do roku 1972 diskutovaly orgány OSN o terorismu jen minimálně a sporadicky. Až po atentátu na Olympijských hrách v Mnichově v roce 1972 byl problém terorismu zapsán na pořad zasedání Valného shromáždění OSN a byl vytvořen Zvláštní výbor pro mezinárodní terorismus, složený z 25 členů, který měl připravit obecně pojatou úmluvu o potírání mezinárodního terorismu (viz. Kapitola 3).[20]

4.2 Dřívější snahy evropských států o řešení problematiky terorismu

Přijímání nových legislativních nástrojů bylo podníceno především tím, že se terorismus v novém tisíciletí proměňoval zásadním způsobem. Samotný fenomén terorismu nebyl ničím, co by Evropanům bylo neznámé. Teroristé již dlouhá desetiletí působili v Severním Irsku, Baskicku nebo na Korsice. Zcela novým a klíčovým prvkem politicky motivovaného násilí se stal jeho mezinárodní charakter. Jestliže chtěly být jednotlivé evropské státy v jeho potírání úspěšné, musely v daleko intenzivnější míře přistoupit na mezinárodní spolupráci. Úplně první regionální smlouva zaměřená na boj proti terorismu vznikla v roce 1977 na půdě Rady Evropy.[7]

4.2.1 Evropská úmluva o potlačování terorismu

Komplexním dokumentem na evropské úrovni je **Evropská úmluva o potlačování terorismu** z roku 1977 uzavřená mezi členskými státy Rady Evropy ve Štrasburku. Jejím cílem bylo zajistit, aby pachatelé teroristických činů, které depolitizuje, neunikli stíhání a potrestání. Teroristické činy definuje jednak pomocí chráněného objektu, jednak podle použitých metod. Mezi tyto trestné činy zahrnuje skutkové podstaty obsažené v Úmluvě o potlačení protiprávního zmocnění se letadel a Úmluvy o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví a dále útok na život, tělesnou integritu a svobodu osob požívajících mezinárodní ochrany (včetně diplomatů), únos a braní rukojmí a „trestné činy zahrnující použití bomb, granátů, raket, automatických střelných zbraní nebo dopisů a balíků s výbušnou náplní, pokud jejich použití představuje ohrožení osob“.[4]

Tato úmluva se však nepokouší o komplexní vymezení teroristického činu (definice terorismu viz. Kapitola 2.1), ale zaměřuje se pouze na objektivní stránku, kterou je typ jednání a použité prostředky při spáchání činu. Evropská úmluva o potlačování terorismu patří mezi regionální evropské úmluvy.

Mezi další regionální evropské úmluvy patří také:

- Deklarace o financování terorismu (1993)
- Deklarace o terorismu (1995)
- Deklarace o boji proti mezinárodnímu terorismu (2001)
- Společný postoj Rady EU (2001) o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu
- Rámcové rozhodnutí o boji proti terorismu (2002)

Směrnice o lidských právech a boji proti terorismu

Důležitým počinem z března 2002, ze strany Výboru ministrů Rady Evropy, byla podpora prací na **Směrnici o lidských právech a boji proti terorismu** (*Guidelines on human rights and the fight against terrorism*), na které již začal pracovat Řídící výbor pro lidská práva. Zadáním pro tento dokument bylo, že má obsahovat zásady, kterými se budou členské státy řídit v boji proti terorismu, přičemž budou respektovat lidská práva

a rule of law³¹. Současně bylo připomenuto, že obecné zásady které zdůrazňují tyto směrnice, tj. respekt k lidským právům, „nejsou na překážku boje proti terorismu“.[4] Předpokládá se, že směrnice bude mít vliv i za hranicemi evropského kontinentu.

4.2.2 Evropská úmluva o prevenci terorismu

Významným krokem v rámci protiteroristických opatření Rady Evropy představuje návrh **Evropské úmluvy o prevenci terorismu** z 9. března 2002, který byl otevřen k podpisu na summitu hlav států Rady Evropy ve Varšavě v květnu 2005. Tento návrh vypracoval Výbor expertů na terorismus (CODEXTER)³². Ambicí úmluvy bylo kodifikovat stávající mezinárodněprávní úpravu zaměřenou na protiteroristickou problematiku, která je rozptýlena do různých mezinárodních smluv, a to s ohledem na pomalý postup prací na komplexní úmluvě proti terorismu probíhající na půdě OSN. Úmluva má korigovat nedostatky stávajících dokumentů.

Návrh úmluvy obsahuje závazky ke kriminalizaci teroristických činů, kterých se dopouštějí jak fyzické, tak právnické osoby. Účelem úmluvy je posílení mezinárodní spolupráce smluvních stran při prevenci terorismu a jeho negativních účinků za současného neomezování lidských práv a svobod.[4]

4.2.3 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE, angl. *Organization for Security and Cooperation in Europe*) je mezinárodní bezpečnostní organizace, která vznikla v roce 1995 transformací Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Sdružuje převážně evropské státy a členem je 56 států.

Mezi hlavní cíle této organizace patří:

- podpora a rozvoj plně demokratické společnosti

---

³¹ Právní stát

³² Codexter byl založen v roce 2003. V současnosti se Codexter zaměřuje na výměnu informací a osvědčených postupů o odškodnění a pojištění pro oběti terorismu, identifikaci mezer v mezinárodním právu a opatření pro boj proti terorismu s cílem navrhnout způsoby a prostředky k jejich vyplnění. Dalším cílem je také sledování podpisů a ratifikací a podporou účinného provádění úmluv Rady Evropy vztahující se k boji proti terorismu.

- prevence lokálních konfliktů
- obnovování stability a míru ve válečných oblastech
- prosazování kolektivní bezpečnosti
- odstraňování rozdílů mezi státy

OBSE se rovněž po útocích z 11. září 2001 snaží pokročit ve spolupráci na poli boje proti terorismu. Za tímto účelem byla ustavena pracovní skupina pověřená vypracováním návrhů strategie OBSE v boji s terorismem včetně Akčního plánu boje s terorismem. V prosinci 2002 byla též přijata Charta OBSE týkající se boje s terorismem.[17]

Akční plán OBSE boje proti terorismu

Akční plán OBSE boje proti terorismu byl přijat 4. prosince 2001 a klade důraz především na to, aby aktivity OBSE doplňovaly celosvětovou snahu čelit terorismu za využití dosavadních zkušeností, odborného zázemí a široké členské základny této organizace představující obsáhlý bezpečnostní rámec zahrnující politicko-vojenskou i ekonomickou dimenzi evropské bezpečnosti. OBSE se angažuje v oblastech souvisejících s bojem proti terorismu jako jsou policejní výcvik a monitoring či legislativně-právní reformy. Dokument zdůrazňuje především prevenci, poukazuje na sociální, ekonomické, politické a další faktory týkající se terorismu. Obsahuje ale i konkretizované aktivity, které OBSE nově vytváří jako přímý prostředek boje s terorismem a organizovaným zločinem. Jeho účelem je pomoci členským zemím OBSE plnit mezinárodní standardy v boji proti terorismu a rovněž posílit dvoustrannou, regionální i globální spolupráci v této oblasti. V rámci Evropské bezpečnostní a obranné politiky se projevuje zájem navázat spolupráci s OBSE, která by obsahovala konkrétní opatření ve funkční i geografické oblasti včetně oblasti zvládání krizí.[4]

4.3 Politické nástroje Unie po 11. září

Přestože jsou kompetence a schopnosti především v rukách národních států, členů Unie, disponuje EU přibližně od konce roku 2002 skutečnou bezpečnostní politikou. Mluvíme zde o Evropské bezpečnostní a obranné politice, která je rozvíjena v rámci Společné bezpečnostní a obranné politiky.

Evropská unie realizuje mnoho aktivit, které lze chápat jako činnosti doplňující se s úsilím členských států Unie. Evropská unie posiluje svou bezpečnostní dimenzi a musí reagovat na nové výzvy.[7]

4.3.1 Program solidarity Evropské unie (2002)

Na základě výzvy z Gentu přijala Rada a Komise dne 21. listopadu 2002 **Program pro zlepšení spolupráce v Evropské unii při prevenci a zmírňování následků chemických, biologických, radiačních nebo jaderných teroristických hrozeb**, tzv. „Program solidarity Evropské unie CBRN z roku 2002“ nebo „Program“.

Program stanovil, které strategické cíle je třeba určit za účelem zlepšení ochrany obyvatelstva, životního prostředí, potravinového řetězce a majetku proti hrozbám a útokům chemických, biologických, radiačních nebo jaderných prostředků a ukazoval, kde je potřeba dalších opatření.

V oblasti civilní obrany byla určena priorita zavádění **Mechanismu civilní obrany**³³, který zabezpečuje[4]:

- a) vyhrazenou komunikační síť, která umožní při reakci na ohrožení CBRN výměnu neodkladných informací mezi členskými státy a existujícími sítěmi
- b) dosažitelnost týmů odborníků pro koordinaci zásahů, zásahové týmy a prostředky, které mohou členské státy nabídnout pro různé druhy zásahů
- c) Monitorovací a informační centrum (MIC) sloužící jako řídicí centrum Mechanismu a je zde proto, aby přijímalo informace z různých sítí a od různých členských států

Odrazem zásadního posunu v nazírání Unie na nezbytnost, efektivnost a možnosti použitelné při teroristickém útoku je napojení databáze disponibilních vojenských prostředků a schopností se vztahem k ochraně civilního obyvatelstva před následky teroristických útoků včetně CBRN do mechanismu civilní ochrany Společenství.

---

³³ Mechanismus civilní obrany byl zřízen v roce 2001 s cílem podpořit mobilizaci pomoci v rámci civilní ochrany v případě vážných mimořádných událostí především v zemích EU. Zahrnuje rovněž opatření pro případ akcí mimo území EU.

Program solidarity EU byl přijat Radou EU a Evropskou komisí v prosinci 2004. Tento program nahrazuje předchozí zmiňovaný Program CBRN z roku 2002.

Tento Program solidarity EU rozšiřuje a reviduje Program CBRN z roku 2002 a zahrnuje i nové prvky představené na zasedáních Evropské rady v březnu a červnu 2004.

Rozšířený a revidovaný Program solidarity EU z roku 2004 se kromě jiného soustřeďuje na[4]:

- a) zlepšování kvality při vyhodnocování a analýzy rizik lepším využíváním vyhodnocovaných hrozeb a zdokonalením metodiky i informací o rizicích na nadnárodní úrovni
- b) zkvalitňování ochrany infrastruktury, která je v boji proti terorismu zásadní
- c) zlepšování a vzájemné propojování mechanismů k určování a identifikaci teroristických hrozeb, a k varování odborníků i veřejnosti
- d) upevňování připravenosti a schopnosti řídit následky pomocí zlepšené schopnosti vzájemné pomoci, zvyšováním vzdělávání, odborného školení a výcviku, a také lepší koordinací
- e) podporu činností výzkumu a vývoje, které jsou vhodné pro civilní ochranu
- f) zlepšování mezinárodní spolupráce

Program je založen na těchto zásadách[4]:

- a) odpovědnost za ochranu lidí, majetku a životního prostředí před následky teroristických akcí spočívá primárně na členských státech
- b) Program se vztahuje na území členských států EU a na ochranu občanů Unie žijících v zahraničí

- c) Program představuje politický, nikoliv právní nástroj
- d) v případě citlivých záležitostí bude Program fungovat za podmínek přísného utajení

Celkovým cílem tohoto rozšířeného a revidovaného Programu solidarity EU zůstává zvyšování účinnosti opatření přijatých na vnitrostátní úrovni i na úrovni Unie s ohledem na prevenci a omezení následků teroristických hrozeb a útoků.

Aby bylo možné splnit celkový cíl, je tento Program rozložen do 6 dílčích strategických cílů. Dále jsou rozvedeny jednotlivé strategické cíle, kterými jsou[]:

1. Vyhodnocování a analýza rizik
2. Preventivní opatření
3. Zjišťování, identifikace a varování
4. Připravenost a řízení nákladů
5. Výzkum a vývoj
6. Mezinárodní spolupráce

4.3.2 Evropská bezpečnostní strategie (2003)

Cíle Evropské bezpečnostní strategie a obranné politiky byly precizovány v Evropské bezpečnostní strategii schválené Evropskou radou v prosinci 2003, která byla přijata v rámci II. pilíře. Dokument s názvem „**Bezpečnější Evropa v lepším světě**“ (*A Secure Europe in a Better World*) obsahuje specifikaci současných hrozeb a naznačuje možné způsoby jejich zvládnutí. Vymezuje rozsáhlý soubor nástrojů, které má Unie k dispozici: politické, diplomatické, vojenské, civilní aktivity i nástroje obchodní a rozvojové politiky. Deklaruje také schopnosti Unie v případě „velkého zásahu“, a to nejen za využití vojenských prostředků a sil³⁴.

Evropská bezpečnostní strategie byla zpracována Generálním sekretariátem Rady EU v součinnosti s Evropskou komisí. V první části tento celkem stručný dokument obsahuje identifikaci bezpečnostních hrozeb po skončení studené války, z nichž byly za klíčové označeny[2]:

---

³⁴ K využití operačních schopností Unie lze uvést z roku 2003 dvě vojenské a dvě policejní operace v Bosně a Hercegovině a dále první samostatnou vojenskou operaci Unie ARTEMIS v Demokratické republice Kongo.

- terorismus
- proliferace zbraní hromadného ničení
- regionální konflikt
- organizovaný zločin
- nefunkční státy – korupce, zneužívání moci, nefunkční instituce, čehož využívá organizovaný zločin

Druhá část dokumentu obsahuje definici tří základních strategických cílů EU, kterými jsou:

- rozšíření zóny bezpečnosti v okolí Evropy
- posilování mezinárodního právního řádu
- reakce na hrozby, představující schopnost Unie reagovat na nové hrozby ještě dříve než dojde ke krizi

4.3.3 Haagský program (2004)

Evropská rada na svém zasedání 5. listopadu 2004 přijala na období pěti let tzv. „**Haagský program**: posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii“. Tento dokument, který nahrazuje dosavadní „tamperské“ dokumenty, představuje zásadní text určující základní politické směry a priority, od kterého se odvíjí další aktivity Unie v dané oblasti, zvláště pokud se týká otázek vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku.

Haagský program reaguje na teroristické útoky po 11. září 2001, které se staly realitou rovněž pro Evropu po útocích v Madridu v březnu 2004. Zabývá se všemi aspekty politik souvisejících s prostorem svobody, bezpečnosti a práva včetně jejich vnějších rozměrů, zejména pak otázkami základních práv a občanství, azylu a migrace, řízení hranic, integrace, boje proti terorismu a organizované trestné činnosti, soudní a policejní spolupráce a otázkami občanského práva. Zahrnuje též protidrogovou strategii Unie.

Haagský program zdůrazňuje, že klíčovým prvkem je předcházení a potlačování terorismu. Společný postoj v této oblasti vychází ze zásady, že při ochraně národní bezpečnosti by měly členské státy plně přihlížet k bezpečnosti Unie jako celku. Svoboda, právo, kontrola na vnějších hranicích, vnitřní bezpečnost a předcházení

terorismu by měly být považovány v rámci Unie jako celku za vzájemně neoddělitelné.[2]

Akční plán k provádění Haagského programu

Akční plán, kterým se provádí Haagský program je společným dílem Evropské komise a Rady. Stanovuje rámec a hlavní cíle pro pětileté období v dané oblasti. Plán uvádí priority v oblasti legislativní a nelegislativní, které Rada a Komise považují za nezbytné k realizaci Haagského programu. Je to flexibilní dokument, který umožňuje brát v úvahu aktuální potřeby a události a koncem roku 2006 byl aktualizován.

Priority tohoto plánu jsou rozděleny do čtyř částí reflektujících obsah Haagského programu pod označením:

- Obecná zaměření
- Posilování svobody
- Posilování bezpečnosti
- Posilování práva

Haagský program, ani jeho Akční plán, nejsou právně závazné dokumenty. Mají však velkou váhu v tom smyslu, že úkoly v nich specifikované jsou považovány za politicky závazné ve významu faktické povinnosti úkoly v nich obsažené plnit a splnit.[2]

4.3.4 Akční plán EU na boj proti terorismu (2004)

Již na svém zasedání v Bruselu v září 2001 přijala Evropská rada **Akční plán boje proti terorismu**, který byl od té doby doplněn o řadu významných iniciativ. Tento plán Evropská rada přijala v červnu 2004 a naposledy modifikovala v únoru 2006. Pro účinný boj proti terorismu je ovšem nutné, aby členské státy komplexně a efektivně implementovaly přijatá opatření.

Prohlášení Evropské rady k boji proti terorismu z roku 2004 určilo k rozpracování v Akčním plánu těchto sedm strategických cílů[2]:

1. prohloubit mezinárodní shodu a podpořit mezinárodní snahu bojovat s terorismem
2. omezit teroristům přístup k finančním a ekonomickým zdrojům
3. ochránit bezpečnost mezinárodní dopravy a zajistit efektivní systém hraniční kontroly
4. zesílit kapacitu zjišťování, vyšetřování a stíhání teroristů a prevence teroristických útoků mezi orgány EU a členskými státy
5. zlepšit možnosti EU a členských států vypořádat se s náklady teroristických útoků
6. určit faktory, které přispívají k podpoře a (personálnímu) posílení terorismu
7. nasměrovat akce externích vztahů Unie do prioritních třetích zemí, kde musí být posíleny protiteroristické kapacity nebo přijata protiteroristická opatření

Bylo rozhodnuto, že tento plán bude revidován dvakrát ročně. Proto Rada EU ve spolupráci s protiteroristickým koordinátorem (viz. níže), EU a Komisí přijala 29. listopadu 2004 Akční plán EU na boj proti terorismu - aktualizovaná verze (14330/1/04).

Evropská unie začala s několika iniciativami k zajišťování lepšího používání nástrojů její vnější politiky v boji proti terorismu. Role společného Situačního centra Unie³⁵ (SITCEN) byla vylepšena tak, aby umožnila pracovním skupinám zaměřit se na rozvoj sledované politiky Unie a urychlila své úsilí poskytnout pomoc třetím zemím v boji proti terorismu. Spolu s protiteroristickým koordinátorem (angl. *Anti-Terrorist Coordinator*)³⁶ Unie započaly rozhovory s „prioritními zeměmi“ o tom, jak posílit

---

³⁵ Společné situační centrum EU sleduje dění na mezinárodním poli a soustřeďuje se především na problematiku terorismu a šíření ZHN.

³⁶ Funkce zřízena Sekretariátem Rady EU v souvislosti s přijetím Deklarace Rady EU proti terorismu ve dnech 25. - 26. března 2004. Jeho úkolem je identifikovat slabiny jednotlivých členských zemí EU a Unie jako celku v oblasti boje proti terorismu a předkládat návrhy pro jejich překlenování. Koordinátor je podřízen Vysokému představiteli pro Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Současným protiteroristickým koordinátorem od září 2007 je profesor evropského práva a bývalý belgický ministr spravedlnosti Gilles de Kerchove.

protiteroristickou spolupráci na úsecích politických rozhovorů, výměny informací a technické pomoci.

4.3.5 Strategie EU pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů (2004)

V prosinci roku 2004 bylo na zasedání Evropské rady v Bruselu odsouhlaseno, že je nezbytné přijmout strategii a akční plán boje proti radikalizaci a rekrutování do teroristických organizací. S přijetím těchto dokumentů počítá také základní Strategie EU pro boj proti terorismu (viz. dále). Při tvorbě a přijímání **Strategie Evropské unie pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů** bylo bráno v potaz, že většina Evropanů včetně muslimů, neakceptuje extremistické ideologie.

K této strategii je připojen také Akční plán, jehož součástí je série „měkkých“ (preventivních) a „tvrdých“ (represivních) opatření. Za klíčové oblasti jsou pokládány např. oblasti médií, vzdělávání, integrace, dále rovné šance a mezikulturní dialog. Tento dokument neobsahuje problematiku trestního postihu za účast na teroristických aktivitách.[2]

4.3.6 Strategie EU pro boj proti terorismu (2005)

Rada EU koncem roku 2005 schválila **Strategii Evropské unie pro boj proti terorismu**. Dokument shrnuje dílčí aspekty protiteroristické politiky Unie do jednoho koncepčního dokumentu a představuje ucelenou strategii Unie pro tuto oblast. Na jeho zpracování se podílel „protiteroristický koordinátor“ Unie, jehož hlavním posláním je zajistit, aby úsilí čelit terorismu bylo v souladu s mezinárodním právem týkajících se lidských práv.

Za strategický závazek Evropské unie, vyplývající z předmětného dokumentu, se považuje:

- celosvětově bojovat proti terorismu a současně dodržovat lidská práva
- učinit Evropu bezpečnější a
- umožnit jejím občanům žít v prostoru svobody, bezpečnosti a práva

Dokument zakotvuje tzv. **čtyři pilíře Strategie EU pro boj proti terorismu**, které mají představovat komplexní a přiměřenou odpověď na mezinárodní teroristické hrozby. Jedná se o pilíře označené jako[5]:

1. Předcházení (prevent)
2. Ochrana (protect)
3. Pronásledování (persue)
4. Reakce (respond)

Společným rysem této unijní Strategie je zvýšení úlohy Unie ve světě ve smyslu převzetí větší odpovědnosti za příspěvek k celkové bezpečnosti světa. Jednáním prostřednictvím OSN a s dalšími mezinárodními a regionálními organizacemi pracuje Unie na budování mezinárodního konsensu a podporuje mezinárodní normy pro boj s terorismem.

Klíčové priority pro jednotlivé oblasti[]

1. Klíčové priority pro oblast „předcházení“

- vytvořit společné postupy za účelem rozeznání a potírání problémového chování, zejména zneužívání internetu
- řešit podněcování a nábor zejména v klíčových prostředích, například ve věznicích, místech náboženského vzdělávání nebo bohoslužeb, zvláště prostřednictvím uplatňování předpisů, které tuto činnost staví mimo zákon
- vytvořit mediální a komunikační strategii, která lépe osvětlí politiky Unie
- prosazovat řádnou správu věcí veřejných, demokracii, vzdělávání a hospodářskou prosperitu prostřednictvím podpůrných programů Společenství a členských států
- rozvíjet mezikulturní dialog uvnitř i vně EU
- vytvořit neutrální slovní zásobu pro projednávání těchto otázek

- pokračovat ve výzkumu, sdílení analýz a zkušeností za účelem lepšího porozumění těmto otázkám a pro rozvoj politických reakcí

2. Klíčové priority pro oblast „ochrany“

- zasadit se o zlepšení zabezpečení pasů Unie prostřednictvím zavádění biometrie³⁷
- zavést Vízový informační systém (VIS) a druhou generaci Schengenského informačního systému (SIS II.)
- vypracovat prostřednictvím Frontexu³⁸ účinnou analýzu rizik na vnějších hranicích Unie
- provádět schválené společné normy v oblasti bezpečnosti civilního letectví, zabezpečení přístavů a námořní bezpečnosti
- schválit evropský program na ochranu kritické infrastruktury³⁹
- lépe využívat výzkumné činnosti na úrovni Unie a na úrovni Společenství

Zvláště se jedná o ochranu občanů a infrastruktury a snížení zranitelnosti Unie vůči útokům včetně posílení zabezpečení hranic, dopravní a kritické infrastruktury.

3. Klíčové priority pro oblast „stíhání“

- posílit národní schopnosti v oblasti boje proti terorismu s ohledem na doporučení vzešlá ze vzájemného hodnocení vnitrostátních protiteroristických opatření

---

³⁷ Biometrie je metoda osvědčování pravosti založená na rozpoznávání fyzických charakteristik subjektu – živé osoby. Metoda vychází z přesvědčení, že některé fyzikální charakteristiky jsou pro každého živého člověka jedinečné a neměnitelné.

³⁸ Agentura EU sídlící ve Varšavě, byla založena jako specializovaný a nezávislý orgán pověřený koordinací operativní spolupráce mezi členskými státy v oblasti zabezpečení hranic.

³⁹ Výrobní a nevýrobní systémy a služby (energetika, vodní hospodářství, potravinářství, zemědělství a zdravotní péče), jejichž nefunkčnost by měla závažný dopad na bezpečnost státu, ekonomiku, veřejnou správu a zabezpečení základních životních potřeb. Jednoduchým příkladem může být útok na elektrárenský podnik, při němž dojde k přerušení dodávek elektrické energie. V takovém případě mohou selhat také čističky odpadních vod a vodárny, protože se může stát, že turbíny a jiné elektrické přístroje v těchto zařízeních přestanou fungovat.

- plně využívat Europolu a Eurojustu k usnadnění policejní a soudní spolupráce a nadále začleňovat posouzení hrozeb zpracovaných společným Situačním centrem do tvorby politiky boje proti terorismu
- dále rozvinout vzájemné uznávání soudních rozhodnutí
- zajistit plné provádění a hodnocení stávajících právních předpisů, jakož i ratifikaci příslušných mezinárodních smluv a úmluv
- rozpracovat princip dostupnosti informací ohledně vymáhání práva
- zastavit přístup teroristů ke zbraním a výbušninám, od amatérsky vyráběných výbušnin, až po chemický, biologický, radiologický a jaderný materiál
- zastavit financování terorismu včetně provádění schválených právních předpisů
- poskytnout technickou pomoc za účelem posílení schopností prioritních třetích zemí

Hlavně půjde o pronásledování a stíhání teroristů přeshraničně i v celosvětovém měřítku.

4. Klíčové priority pro oblast „reakce“

- schválit koordinační opatření Unie pro případ krize a podpůrné operativní postupy pro tato opatření
- revidovat právní předpisy o mechanismu Společenství pro civilní ochranu
- rozvinout hodnocení rizik jako nástroj, na kterém je založeno budování kapacit reakce na útok
- zlepšit koordinaci s mezinárodními organizacemi v oblasti řízení reakce na teroristické útoky a jiné katastrofy

- sdílet osvědčené postupy a rozvíjet přístupy k poskytování pomoci obětem teroristických činů a jejich rodinám

Jedná se o připravenost v duchu solidarity při zvládnání a minimalizaci následků teroristického útoku prostřednictvím schopnosti vypořádat se s důsledky, s koordinací reakce a potřebami obětí.

Tato Strategie je dále konkretizována podrobným akčním plánem z roku 2006.

4.3.7 Akční plán EU boje proti terorismu (2006)

Akční plán EU boje proti terorismu z ledna 2006 reflektuje nové kroky plynoucí z unijní protiteroristické Strategie z roku 2005 včetně opatření směřujících k potírání radikalizace a náboru osob pro terorismus.

Akční plán je sestaven tabulkově, stručně a v jednoduché formě, do jednotlivých úkolů rozdělených podle čtyř pilířů Strategie označených jako[5]:

1. Opatření/ akce
2. Kompetentní orgán
3. Konečný termín splnění
4. Status/ plnění

Jedná se o pracovní způsob a formu vyhotovení tohoto dokumentu bez zvláštního komentáře.

Úkoly Akčního plánu, legislativní i nelegislativní, jsou zakotveny v jednotlivých podoblastech označených podle zmíněných čtyř pilířů Strategie EU pro boj proti terorismu: prevence, ochrana, pronásledování, reakce.

Aktivita Akčního plánu:

- rozložit aktivity sítí a jednotlivců, které vtahují lidi do terorismu
- ochrana kritické infrastruktury
- shromažďování, analýzy a výměna informací
- zabraňování pohybu a aktivitám teroristů

- policejní a justiční spolupráce
- rychlá odpověď Unie za využití schopností civilní ochrany vypořádat se s následky teroristického útoku či rychlá vojenská odpověď za využití schopností vypořádat se s teroristickým útokem

4.4 Teroristické útoky na Madrid a Londýn

Přestože teroristické útoky na New York a Washington v roce 2001 měly na evropskou politiku boje proti terorismu zásadní dopad, mnohé plány a protiteroristické instrumenty byly skutečně nastartovány až poté, co se působení nového typu terorismu přeneslo na evropský kontinent.

Poprvé se tak stalo dne 11. března 2004 v Madridu a rok nato také v Londýně. Zároveň od těchto událostí můžeme sledovat zvýšený zájem evropských politiků o řešení otázky mezinárodního terorismu.[7]

4.4.1 Teroristické útoky v Madridu

Dne 11. března 2004 se madridské příměstské vlaky staly terčem série teroristických útoků. Právě během ranní dopravní špičky, zaznělo španělskou metropolí Madridem několik výbuchů. Na příměstské vlaky zaútočila islamistická skupina, která na třech místech města zabila 191 lidí a téměř dva tisíce jich zranila. Španělskem tak otrásl nejhorší teroristický útok v jeho dějinách.

Bomby explodovaly ve čtyřech vlacích na madridském nádraží Atocha a v madridských stanicích El Pozo a Santa Eugenia (foto viz. Příloha č. 6) po půl osmé ráno v rozmezí několika minut. Tři nálože později zneškodnila policie.

Výbušniny byly umístěny v batozích a teroristé je odpálili mobilními telefony. Před vlakovým nádražím Atocha, které leží v samém centru Madridu, během několika minut vznikla plná nemocnice, kam zdravotníci přinášeli raněné. Veškeré vlakové spoje jedoucí do hlavního města či z něj byly okamžitě zrušeny. Zkolabovaly také veškeré mobilní sítě a většina nemocnic byla plně obsazena.

V důsledku tohoto útoku byly před štrasburským sídlem Evropského parlamentu spuštěny vlajky Španělska a EU na půl žerdi. Řada evropských zemí včetně Francie, Británie nebo Německa přislíbily Madridu další spolupráci v boji proti terorismu.

Po tomto útoku byl v zemi vyhlášen třídní státní smutek.[36]

Politický dopad

K útokům došlo tři dny před španělskými parlamentními volbami. Dosavadní lidovecký premiér José Maria Aznar si proto jen nerad připouštěl, že by výbuchy mohly souviset se španělským angažmá v Iráku a v Afghánistánu, které premiér podporoval přes opačné mínění veřejnosti. Útok byl totiž spojován s přítomností španělských vojsk v Iráku, s blízkým spojenectvím s Američany a s Aznarovou náklonností k prezidentu Bushovi. Teroristický útok měl na výsledky parlamentních voleb značný dopad, protože občané si o tři dny později zvolili člena Španělské socialistické dělnické strany Josého Zapateru, který řídí španělskou vládu dodnes. Aznarovým posledním hřebíkem do politické rakve byl fakt, že z útoku mylně osočil baskickou teroristickou organizaci ETA.[36]

Pachatelé

Ihned po útocích spustila španělská policie rozsáhlé pátrání po vinících. Vznikla i parlamentní komise, která se měla na vyšetřování podílet. Po pěti měsících bylo zatčeno několik desítek lidí. S 28 z nich později začal soudní proces.

Vyšetřování také neprokázalo, že by skupina měla přímé kontakty na teroristickou síť Al-Kajda a jednala by na její příkazy.

Pouze tři z obviněných bomby ve vlacích přímo nastražili. Sedm teroristů spáchalo tři týdny po útoku hromadnou sebevraždu při policejním zásahu na madridském náměstí Leganés, kde měli teroristé úkryt.

Ve skupině obžalovaných bylo celkem 27 mužů a jedna žena. Devatenáct z nich pocházelo z Maroka, zbylých devět byli Španělé. Soud 21 z nich vyměřil mnohaleté tresty. Odpykávají si však „pouze“ čtyřicet let, což je nejvyšší možný trest, který španělské právo povoluje.

Fakta o madridských útocích

1. Při teroristickém útoku v Madridu vybuchlo 10 bomb. Asi 10 kg dynamitu značky Goma-2 Eco v každém z deseti batohů, které teroristé odpálili mobilními telefony.
2. Zahynulo 191 lidí a 1 841 bylo zraněno. Poslední oběť zemřela v nemocnici 30. března 2004. Někdy se uvádí 192 obětí, včetně policisty, který zahynul 3. března 2004 na madridském náměstí Leganés při pokusu zatknout pachatele útoků. Mezi oběťmi bylo přes 40 cizinců ze 14 zemí, z toho 16 bylo z Rumunska.
3. Jako první byl odsouzen v listopadu 2004 Španěl Gabriel Montoya, přezdívaný El Gitanillo (Cikánek), za předání výbušnin pachatelům. V době činu mu bylo 16 let, takže byl odsouzen k šesti letům v nápravném ústavu pro mladistvé.
4. V dubnu 2006 bylo obviněno 29 lidí, 28 z nich (jeden byl v červnu 2007 pro nedostatek důkazů zproštěn obžaloby) stanulo před soudem od února do července 2007, v říjnu 2007 byly vyneseny rozsudky: 21 lidí bylo odsouzeno a sedm zproštěno obžaloby.[36]

Španělský premiér José Luis Rodríguez Zapatero po vynesení rozsudků prohlásil, že tyto rozsudky udělaly tečku za absurdními spekulacemi, které se šířily o 11. březnu. Prohlásil, že spravedlnosti bylo učiněno zadost a že by se měli Španělé dívat do budoucna. Podle jeho slov bylo příkladné také chování bezpečnostních složek, soudců i státních zástupců. Podle BBC má však mnoho Španělů pochybnosti, kdo skutečně stál za útoky na madridské vlaky.

Bezprostředně po tomto teroristickém útoku přijala Evropská rada v březnu 2004 dokument **Prohlášení k boji proti terorismu** s doplněnými strategickými cíli k posílení Akčního plánu Unie na boj proti terorismu (z 21. září 2001).

4.4.2 Teroristické útoky v Londýně

Dne 7. července 2005 došlo v Londýně k sérii teroristických bombových útoků, které si vyžádaly přes pět desítek obětí a sedm stovek zraněných. V ranních hodinách se nejprve rozezněly tři výbuchy v londýnském metru v rozmezí jedné minuty, které byly následovány explozí v patrovém autobuse na Tavistock Square. Tyto výbuchy byly hlášeny mezi stanicemi metra Aldgate East a Liverpool street, Russell Square a King's Cross a ve stanici Edgare Road (foto viz. Příloha č. 7). Po explozích byly stanice metra evakuovány, uzavřeny a metro bylo zastaveno. O dva týdny později, 21. července, byly v metru nalezeny další nevybuchlé bomby. Britská policie poté rozjela nejrozsáhlejší vyšetřování ve své historii, prozkoumala devadesát tisíc telefonických hovorů a vyhotovila téměř dvacet tisíc zpráv.

Výbuchy v Londýně přišly současně se zahájením summitu G8 – sedmi nejvyspělejších zemí světa a Ruska, který se konal ve Skotsku.[39]

Pachatelé

Krátce po události úřady vyloučily možnost, že by šlo o nehodu a potvrdily, že se jednalo o teroristický útok. K zodpovědnosti za útok se přihlásilo několik skupin, mezi nimi i Al-Kajda. Podle britského vyšetřování však za útokem stáli hlavně samotní čtyři sebevražední atentátníci. Všichni byli muslimové a všichni se také narodili a žili ve Velké Británii. Šetření vedlo v roce 2007 k zatčení jediných tří podezřelých, kteří byli blízkými přáteli útočníků. Všichni tři muži byli odsouzeni v polovině roku 2008, porota však tehdy ani po třech týdnech debatování nebyla schopna dospět k tomu, zda jsou vinní. Druhá porota potom vyřkla osvobozující rozsudek. O něco později však tentýž tribunál pachatele potrestal sedmi lety vězení.[39]

Oběti

Celkem bylo identifikováno 52 obětí. Skoro třetina obětí neměla britské občanství. Tři oběti byly z Polska, další oběti pocházely z Turecka, Nového Zélandu, USA, Rumunska, Francie, Itálie, Austrálie, Izraele a Ghany.

Tabulka č. 6: Počet obětí teroristického útoku v Londýně

Místo	Smrtelných zranění
Aldgate/Liverpool Street	7
King's Cross/Russell Square	26
Edgware Road Station	6
Autobus na Tavistock Square	13
Celkem	52

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Teroristick%C3%A9_%C3%BAtoky_7._%C4%8Dervence_2005

Rada EU pro justici a vnitřní věci taktéž po útoku v Londýně přijala 13. července 2005 **Prohlášení Rady k útokům v Londýně**. Tento dokument obsahuje celkem 10 bodů, přičemž první tři jsou proklamatorní a zbývající představují konkrétní úkoly. Většina těchto opatření je již zakotvena v Akčním plánu EU pro boj s terorismem.

Dne 7. července 2009 bude v severozápadním rohu londýnského Hyde Parku odhalen památník 52 obětí londýnských bombových útoků. Památník se bude sestávat z 52 stél, přičemž každá z nich bude symbolizovat jednu oběť.

4.5 Evropský terorismus

Jaká je největší teroristická hrozba Evropy?

Z výroční zprávy Europolu o stavu terorismu a trendech (TE-SAT) z roku 2007 vyplývá, že devět z deseti trestných činů charakterizovaných jako teroristický čin spáchali separatisté ze Španělska a Francie.

Celkově bylo v roce 2007 v souvislosti s terorismem obviněno v zemích EU 1 044 osob, což je téměř dvakrát více než předchozí rok. Tito lidé spáchali nebo plánovali provést celkem asi 583 činů.

Zdaleka největší počet zadržených osob pochází z Francie. Zatímco na konto korsického separatismu jde 315 lidí, muslimských radikálů z Francie skončilo ve

vazbě 91. Celkově spadá na vrub islamismu v EU za předminulý rok 201 stíhaných osob, tedy každý pátý obviněný.

Tabulka č. 7: Terorismus v Evropě ve statistikách za rok 2007

	Islamismus	Separatismus	Levicový extremismus	Pravicový extremismus	Ostatní	Celkem
Plánované nebo provedené útoky	4	532	21	1	25	583
Obvinění z terorismu	201	548	48	44	0	1 044
Odsouzení	198	214	27	1	9	449

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=601870>

V celé Evropě také lehce převládá počet z terorismu obviněných levicových radikálů nad extremisty z pravicového tábora. Podle ředitele Europolu Max-Petera Ratzela se ukazuje, že radikálové z islamistického tábora jsou většinou „domácí“, tzn. že vyrostli v některém členském státě EU a mají i evropské občanství. To také může signalizovat vzrůstající počet teroristů rekrutujících se zevnitř Unie.

Radikalismus některých muslimů je ale živěn i zvenčí. Konflikty v Afghánistánu a Iráku i pákistánské odnože Al-Kajdy sytí evropské nepokoje. I Německo se například často stává bojištěm, kam se přesunuje kurdsko-turecký konflikt. Z průzkumu Europolu také vyplývá, že agresivními teroristy se stávají čím dál tím mladší lidé.

V teroristické statistice figuruje celkem 16 zemí. Česko vyplnilo ve všech kolonkách nulu.[10]

5 Závěr

Problematika terorismu je nedílnou součástí III. pilíře EU, který je zaměřen na policejní a justiční spolupráci. Mezinárodní terorismus se dá omezit pouze prostřednictvím spolupráce mezi jednotlivými státy. Proto je vhodné spolupráci v této oblasti rozvíjet a posilovat, a to nejen na úrovni uzavírání různých smluv a úmluv, ale také na úrovni praktické přípravy. Tím se prohloubí spolupráce mezi státy a zvýší se i pravděpodobnost úspěchu při řešení mimořádných událostí. Nejen obyvatelé evropských zemí, ale i ostatních zemí světa usilují o svoji bezpečnost a chtějí k ní přispět, ale na druhou stranu vyžadují také dostatek informací, které souvisí s možnými hrozbami terorismu. Podle průzkumu Eurobarometru se více než 82 % obyvatel Unie obává hrozby mezinárodního terorismu.

Terorismus je stálou hrozbou nejen pro velké a bohaté státy, ale také pro státy menší a méně ekonomicky vyspělé. Rovněž na půdě Evropského parlamentu je boj proti terorismu častým bodem programu. Evropské země pocítují nutnost solidního multilaterálního přístupu k problematice boje proti terorismu, a to hlavně z důvodu, že světová bezpečnost nemůže být založena na obětech, úsilí a nákladech pouze některých států.

Cílem mé diplomové práce byla charakteristika terorismu v rámci Evropské unie. Tato problematika získala nový rozměr naléhavosti zejména po teroristických útocích v USA, Madridu a Londýně. Součástí mé práce byla také charakteristika úmluv a deklarací, které byly přijaty po těchto útocích.

V rámci první kapitoly jsem se zaměřila na definování terorismu z pohledu různých institucí, na vývoj terorismu a hlavně jeho metod, které se v čase postupně vyvíjely až do podoby jak je známe dnes (např. ZHN nebo biologické a jaderné útoky). V této kapitole je obsaženo také financování terorismu. Terorismus se zejména dnes financuje prostřednictvím prodeje drog, z prodeje zbraní na černém trhu a dalších nelegálních činností (viz. kapitola 2.9). Tyto činnosti by se měly vyhledávat a trestat, neboť podpora terorismu nevede k udržení míru ve světě.

V další kapitole jsem charakterizovala postupný vývoj mezinárodního terorismu. Počátky moderního terorismu v Evropě lze spatřovat například v Itálii, kde v roce 1969 vznikla skupina „Rudé brigády“ nebo v Německu, kde o rok později, v roce 1970 začala

působit „Frakce rudé armády“ (viz. kapitola 3.3). Kapitola je zaměřena také na počátky zahraničně-politické a bezpečnostní politiky členských států Společenství, od mezinárodní aktivity TREVI, pilířového uspořádání Unie až po organizace zabývající se bezpečností v Evropě, jako jsou Europol nebo Eurojust. Klíčovou úlohu zde hraje také Evropský zatykač, který je považován za důležitý prvek budovaného prostoru svobody, bezpečnosti a práva.

V rámci třetí kapitoly jsem se zaměřila na smlouvy, které Evropská unie přijala před útoky na USA, které měly na evropskou politiku boje proti terorismu zásadní dopad. Takovým dokumentem je například Ženevská úmluva, která nikdy nevstoupila v platnost, protože nebyla ratifikována potřebným množstvím států. I přesto se stala důležitým výchozím dokumentem pro pozdější kodifikaci v národních zákonech. Po 11. září 2001 se všechny země světa o problematiku terorismu začaly mnohem více zajímat. Evropská unie od konce roku 2002 disponuje skutečnou bezpečnostní politikou, v rámci níž existuje řada dokumentů, které EU přijala. Zde bych zmínila například Evropskou bezpečnostní strategii, Haagský program nebo Strategii EU boje proti terorismu (viz. kapitola 4.3). V závěrečné kapitole jsem se také věnovala dvěma nejzávažnějším teroristickým útokům, které se odehrály na území EU, a to útoku ve španělském hlavním městě Madridu v roce 2004 a útoku, který proběhl o rok později v Londýně. Oba tyto útoky lze označit za nejhorší a nejkrvavější teroristické útoky v dosavadních dějinách Evropské unie.

Terorismus zůstává jednou ze zásadních bezpečnostních výzev dnešního světa. Stále však přetrvává zhoršená mezinárodně bezpečnostní situace, která se datuje od útoků na USA z 11. září 2001. Oba teroristické útoky, které se odehrály v Evropě proto zdůraznily potřebu účinných koordinovaných akcí zemí Unie.

Seznam použité literatury

Monografické publikace

- [1] FIALA, Petr; PITROVÁ Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2.
- [2] BALABÁN, Miloš a kol. Bezpečné Česko v bezpečné Evropě. Praha: Úřad vlády České republiky, 2007. 152 s. ISBN 978-80-87041-17-8
- [3] KOTLÁN, Pavel. Demokracie ve stínu: extremismus, terorismus, fašismus, komunismus. 1. vyd. Ostrava: Sokrates, 2003. 173 s. ISBN 80-86572-07-2.
- [4] PIKNA, Bohumil. Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie (právní náhled). 1. vyd. Praha: Linde, 2006. 407 s. ISBN 80-7201-615-6.
- [5] PIKNA, Bohumil. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce). 4. dopracované, konsolid. vyd. Praha: Linde, 2007. 511 s. ISBN 978-80-7201-686-0.
- [6] SOULEIMANOV, Emil a kol. Terorismus: válka proti státu. 1. vyd. Praha: Eurolex, 2006. 394 s. ISBN 80-86861-76-7.
- [7] ZÁVĚŠICKÝ, Jan; ROJČÍK, Ondřej. Nebojte se (v)EU: hrozby, reakce a budoucnost evropské bezpečnosti. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 59 s. ISBN 80-210-4675-0.

Elektronické zdroje

[8] Druhy a metody terorismu. Specialista [online]. c2009 [2009-02-19]. Dostupný z: <http://www.specialista.info/?q=druhy-metody-terorismu>

[9] Europol. Europa.eu [online]. [2009-05-24]. Dostupný z: http://www.europol.europa.eu/index.asp?page=facts_cs&language=cs

[10] Europol: Evropský terorismus? Především separatisté. Aktualně.cz [online]. c1999 – 2009 [2009-05-28]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=601870>

[11] Eurojust. Europa.eu [online]. [2009-05-24]. Dostupný z: <http://www.eurojust.europa.eu/>

[12] Financování terorismu. Vratislav Dvořák [online]. [2009-03-17]. Dostupný z: www.mvcr.cz/soubor/studie-dvorak-casopis-pdf.aspx

[13] Historický vývoj terorismu. FOLTIN, Pavel; ŘEHÁK, David [online]. [2009-05-08]. Dostupný z: <http://www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6263>

[14] Che Guevara. Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. c2008 [2009-05-08]. Dostupný z: http://www.wikipedia.org/wiki/Che_Guevara

[15] Imperialismus. Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. c2008 [2009-05-08]. Dostupný z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Imperialismus>

[16] Mezinárodní terorismus. Background report, Valné shromáždění (GA) [online]. c2008 [2009-03-17]. Dostupný z: <http://www.vas-nazor.estranky.cz/archiv/uploaded/5>

[17] OBSE. Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. c2008 [2009-05-28]. Dostupný z: http://www.cs.wikipedia.org/wiki/Organizace_pro_bezpe%C4%8Dnost_a_spolupr%C4%9Bci_v_Evrop%C4%9B

- [18] Pilíře Evropské unie. Finance.cz [online]. c2008 [2009-05-24]. Dostupný z: <http://www.finance.cz/evropska-unie/informace/pilire/>
- [19] Terorismus. Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. c2008 [2009-05-08]. Dostupný z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Terorismus#It.C3.A1lie>
- [20] Terorismus. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, katedra trestního práva [online]. [2009-05-24]. Dostupný z: http://is.muni.cz/th/108638/pravf_b/bakalarka_ostra.pdf
- [21] Terorismus. Airsoftpedie [online]. c2007 [2009-02-19]. Dostupný z: <http://www.airsoftpedie.webdevelopers.cz/airsoft/Terorismus>
- [22] Terorismus dnes. Antropowebzin [online]. c2009 [2009-02-19]. Dostupný z: <http://antropologie.zcu.cz/webzin/terorismus-dnes>
- [23] Terorismus. Atlas mujweb [online]. c1997 – 2006 [2009-03-17]. Dostupný z: <http://www.mujweb.cz/www/jpdepot/danger/teror.htm>
- [24] Terorismus a bezpečnostní politika státu. Digitální knihovna Univerzity Pardubice [online]. c2002 – 2009 [2009-02-19]. Dostupný z: https://dspace.upce.cz:8443/bitstream/10195/29902/1/ZapletalovaP_Terorismus%20a%20bezpecnostni_PL_2008.pdf
- [25] Terorismus a biologické zbraně. Global politics [online]. c2001 [2009-03-17]. Dostupný z: <http://www.globalpolitics.cz/studie/terorismus-biologicke-zbrane>
- [26] Terorismus: ekonomické důsledky a příčiny. Pavel Kohout [online]. [2009-03-06]. Dostupný z: <http://pavelkohout.blogspot.com/2004/09/terorismus-ekonomick-dsledky-piny.html>
- [27] Terorismus – staronová forma násilí. Internetový politologický časopis e-Polis [online]. c2008 [2009-05-08]. Dostupný z: <http://www.e-polis.cz/mezinarodni-bezpecnost/105-terorismus-staronova-forma-nasili.html>

[28] Terorista Šakal půjde znovu před francouzský soud. iDNES.cz [online]. c1999 – 2009 [2009-05-08]. Dostupný z: http://zpravy.idnes.cz/terorista-sakal-pujde-znovu-pred-francouzsky-soud-f8t-/zahranicni.asp?c=A070504_170359_zahranicni_anv

[29] Terorismus. Valka.cz [online]. c2001 [2009-02-19]. Dostupný z: http://www.valka.cz/clanek_325.html

[30] Tři pilíře Evropské unie. Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. c2008 [2009-05-24]. Dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/T%C5%99i_pil%C3%AD%C5%99e_Evropsk%C3%A9_unie

[31] Současný terorismus. Ministerstvo obrany České republiky [online]. c2004 [2009-03-06]. Dostupný z: http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/2002_2/46.htm

[32] Skupina Trevi. Europskaunia [online]. c2006 – 2009 [2009-05-24]. Dostupný z: http://www.europskaunia.sk/skupina_trevi

[33] Studená válka. Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. c2008 [2009-05-08]. Dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Studen%C3%A1_v%C3%A1lka

[34] Superterorismus bez použití ZHN. Masarykova univerzita, fakulta sociálních studií, katedra politologie [online]. [2009-03-06]. Dostupný z: <http://209.85.129.132/search?q=cache:53aLuisQJAIJ:lvisingr.czweb.org/stazeni/fss/bss150.rtf+superterorismus&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

[35] Šíření zbraní hromadného ničení. Bezpečnostní informační služba, vnitřní zpravodajská služba České republiky [online]. [2009-03-06]. Dostupný z: <http://www.bis.cz/zbrane-hromadneho.html>

[36] Španělsko si připomíná pět let od krvavých útoků na madridské vlaky. iDNES.cz [online]. c1999 – 2009 [2009-05-28]. Dostupný z: http://zpravy.idnes.cz/spanelsko-si-pripomina-pet-let-od-krvavych-utoku-na-madridske-vlaky-11t-/zahranicni.asp?c=A090310_153059_zahranici_zra

[37] Špinavá bomba. Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. c2008 [2009-03-06]. Dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0pinav%C3%A1_bomba

[38] 1994: Nejhledanější terorista světa Carlos Šakal byl dopaden v Súdánu. ČT24 [online]. c2009 [2009-05-08]. Dostupný z: <http://www.ct24.cz/kalendarium/25279-nejhledanejsi-terorista-sveta-carlos-sakal-byl-dopaden-v-sudanu/>

[39] 2005: Teroristické útoky v londýnském metru si vyžádaly 56 obětí. ČT24 [online]. c2009 [2009-05-28]. Dostupný z: <http://www.ct24.cz/kalendarium/21087-teroristicke-utoky-v-londynskem-metru-si-vyzadaly-56-obeti/>

Seznam použitých zkratek

BBC	British Broadcasting Corporation; rozhlasová a televizní společnost plnící funkci veřejnoprávního vysílání ve Velké Británii
CBRN	Program pro zlepšení spolupráce v Evropské unii při prevenci a zmírňování následků chemických, biologických, radiačních a jaderných teroristických hrozeb
CIA	Central Intelligence Agency – Ústřední zpravodajská služba
EDU	Protidrogová jednotka Europolu
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
ES	Evropská společenství
ETA	Baskická separatistická organizace
EZS	Evropská zpravodajská jednotka
FBI	Federal Bureau of Investigation – Federální úřad pro vyšetřování
FED	Americký federální rezervní systém
HNP	Hrubý národní produkt
IRA	Irská republikánská armáda
JEA	Jednotný evropský akt
MIC	Monitorovací a informační centrum
NATO	Severoatlantická aliance
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ODA	Oficiální rozvojová pomoc
OEF	Operace trvalá svoboda
OLAF	Evropský úřad pro boj proti podvodům
OPEC	Organizace zemí vyvážejících ropu
OSN	Organizace spojených národů
SIS II.	Schengenský systém II.
SITCEN	Situační centrum Unie
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
StB	Státní bezpečnost
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika

VIS	Vízový informační systém
ZEU	Západoevropská unie
ZHN	Zbraně hromadného ničení

Seznam tabulek, grafů a map

Tabulka č. 1	Nejvýznamnější teroristické skupiny světa.....	26
Tabulka č. 2	Zdroje příjmů teroristických organizací.....	31
Tabulka č. 3	Trend nárůstu teroristických útoků v období 1968 až 1988.....	37
Tabulka č. 4	Nárůst forem teroristických útoků v období 1968 až 1988.....	38
Tabulka č. 5	Politika Evropské unie – „Tři pilíře“.....	48
Tabulka č. 6	Počet obětí teroristického útoku v Londýně.....	79
Graf č. 1	Spektrum státem podporovaného terorismu.....	27
Graf č. 2	Celkový nárůst bezpečnostního napětí v důsledku počtu teroristických útoků.....	39
Mapa č. 1	Země, které přijaly Marshallův plán.....	36

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB – TU) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB – TU k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB – TU;
- bylo sjednáno, že VŠB – TU, v případě zájmu z její strany, uzavře licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohou jen se souhlasem VŠB – TU, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB – TU na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 30. dubna 2010

Bc. Monika Konopková

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Lhota u Vsetína, č.p. 222